

Szerkeszti a Szerkesztőbizottság

Elnök:

DR. JUHÁSZ IMRE Ph.D.

Titkár:

GAJDOS ERZSÉBET

Tagok:

DR. FÉJA ANDRÁS, FRÁTERNÉ DR. FERENCZY NÓRA,

DR. KÁDÁR ANDRÁS KRISTÓF, DR. KOZMA ÁKOS

A Szerkesztőség címe:

Rendészet és emberi jogok

1055 Budapest, Balassi Bálint u. 3.

Levelezési cím: 1358 Budapest, Széchenyi rkp. 19.

Telefon: 441-6501, 441-6513

Fax: 441-6502

E-mail: folyoirat@panasztestulet.hu

Kiadja az Országgyűlés Hivatala

Korrektor: Haraszi Judit

Tördelőszerkesztő: Hartai Krisztina

Borítóterv: TAORI Press

Nyomás: Multiszolg Bt., Vác

Felelős vezető: Kajtor István

HU ISSN 2062-4700

Rendészet és emberi jogok

A Független Rendészeti Panasztestület folyóirata

2012 • II. évfolyam • 4. szám

Tartalom

PÁSZTOR EMESE JÚLIA A Független Rendészeti Panasztestület 215/2012. (VI. 19.) számú állásfoglalásának ismertetése	3
Az országos rendőrfőkapitánynak az ügyben hozott 29000/105/805 – 6 /2012. számú határozata	15
Az alapvető jogok biztosának jelentése az AJB-2860/2012. számú ügyben	25
LUKONICS ESZTER A Független Rendészeti Panasztestület 210/2012. (VI. 19.) számú állásfoglalásának ismertetése	49
GAJDOS ERZSÉBET BORBÁLA „Az emberi jogvédelem fény- és árnyoldalai 1990 óta Magyarországon” (a 2012. december 11-i konferencia összefoglalója)	57

PÁSZTOR EMESE JÚLIA

A Független Rendészeti Panasztestület 215/2012. (VI. 19.) számú állásfoglalásának ismertetése

I.

Súlyos alapjogsértést állapított meg a Független Rendészeti Panasztestület (a továbbiakban: Testület) azon kiskorú panaszos törvényes képviselője útján előterjesztett beadványának tárgyában, akit tanítási időben, megbilincselve állítottak elő iskolájából a rendőrök.

A panaszos a sérelmezett eseményekről a következőképpen számolt be beadványában. A kifogásolt rendőri intézkedésre vélhetően egy korábbi, az előállítás helyéül szolgáló iskolában történt incidens szolgáltatott alapot, amelynek fiatalos sértettje édesanyja társaságában feljelentést tett az érintett rendőrörsön. A panaszossal és társaival szemben a feljelentés nyomán csoportos garázdaság és személyi szabadság megsértése miatt indult büntetőeljárás. A panaszbeadvány kitért rá, hogy a feljelentés megtételének időpontjában az iskola két pedagógusa hallotta, ahogyan rendőrök a sértettől roma származása felől érdeklődtek. Amikor a rendőrök kérdésére a sértett roma származásúnak vallotta magát, a rendőrök közölték, hogy „példát fognak statuálni”, amit azzal indokoltak, hogy „nem elég, hogy az általános iskolában is verik a gyerekeket, most már a cigány iskolában is verik egymást”.

Az intézkedés napján délelőtt 9 óra 45 perc körül nyolc-tíz rendőr érkezett az iskola épületébe. Egyikük kint maradt az udvaron, míg egy társa a bejárati ajtónál várakozott. Három-négy rendőr az oktatási intézmény vezetőjét kereste, és négy szemközt szerettek volna vele beszélni. Miután erre lehetőséget kaptak, a tanárnővel egy üres teremben közölték, hogy a korábban történt események kapcsán négy diákot szeretnének kihallgatni. A tanárnő próbálta elmondani a rendőröknek, hogy a gyermekek kiskorúak, tankötelesek, és iskolaidő van – egyúttal kérte a rendőröket, hogy ne azonnal

vigyék el őket. Kérdezte, hogy a szülőket értesítették-e, mert nem lehet kiskorút törvényes képviselő nélkül kihallgatni. A rendőröknek erre mindössze az volt a válaszuk, hogy ez „hatósági intézkedés, jogilag el van intézve”. A rendőrök a pedagógusnak semmiféle határozattal, idézéssel nem igazolták, hogy hova viszik a négy gyereket.

A rendőrök megvárták, amíg becsöngetnek, majd elküldték a tanárnőt a jelen ügy tárgyát képező panasz 16 éves előterjesztőjéért. Mire kijöttek, a lány 17 éves társát már bilincsből vitték el. A panaszostól megkérdezték a rendőrök, hogy ő-e a keresett személy. A kislány mondta, hogy igen, és erre azonnal meg is bilincseltek. A panaszost erősen megfogták – elmondása szerint rángatták – és úgy vitték ki az épületből. Másik két társa esetében annyiban volt más a rendőri intézkedés menete, hogy egyiküket csak bilincsből kísérték, és nem vezették, a másik lány pedig – mivel a rendőröknél nem volt több bilincs – ellenállás nélkül megvárta, amíg egy újabbat hoztak, majd őt is elvitték. A panaszbeadvány hangsúlyozza, hogy egyik gyermek sem ellenkezett a rendőri intézkedés során, még a kezüket is önként tartották a bilincselő rendőrnek. A panaszbeadvány utalt rá, hogy a történetről az iskolában felszerelt kamera felvételt készített.

Ezt követően a gyermekeket az érintett rendőrkapitányságra állították elő. Egy mikrobuszban vittek két gyereket öt rendőr kíséretében, a másik kettőt pedig külön autókban szállították a kapitányságra.

Az úton a rendőrök a roma diákokat oktató iskoláról érdeklődtek a gyerekektől, melynek fenntartója egy buddhista vallási közösség. A rendőrök kérdései a következőkre irányultak: valóban van-e az iskolában tanítás, milyen tanárok vannak, szoktak-e dolgozatot írni, és van-e az iskolában Buddha-szobor.

Időközben kiderült, hogy sem a gyerekeknek, sem a szülőknek nem küldtek semmiféle értesítést vagy idézést arról, hogy a gyerekeket kihallgatásra vinnék. Néhány gyerek elfutott az iskolából szólni az érintett szülőknek, akik így tudták meg, hogy gyermekeik a rendőrségen vannak. Közel egy óra telt el úgy, hogy a diákok törvényes képviselő és védő nélkül voltak a rendőrkapitányságon. Amikor a panaszos és társai a kapitányságra értek, levették róluk a bilincset, elvették mindenüket, és fogdába zárták őket.

A panaszost először védő és szülő jelenléte nélkül kezdték el kihallgatni, majd bejött egy rendőr, és szólt, hogy hagyják abba, így a kihallgatást nem fejezték be. A panaszos másodsorra már törvényes képviselőjével ment be a kihallgatásra, azonban védő egyáltalán nem volt jelen. A kihallgatásról jegyzőkönyv nem készült, a gyermekek pedig nem emlékeztek arra, hogy ugyanazt kérdezték-e tőlük a rendőrök. A kihallgatás után a panaszost két társával együtt szabadon bocsátották.

A panaszbeadvány szerint a bilincshasználatnak az Rtv.-ben¹ rögzített feltételei nem álltak fenn, ezért a kényszerítő eszköz alkalmazása jogellenes, így alapjogot

sértő is volt. A kamerafelvételek a beadvány szerint egyértelműen igazolják, hogy a panaszos és társai minden ellenállás, erőszakos magatartás, szökési kísérlet, vagy önkárosító magatartásra tett kísérlet nélkül vetették alá magukat a kényszerítő eszköz alkalmazásának. A bilincs jogellenes alkalmazása megvalósította a panaszos emberi méltóságához, magánszférájához, valamint egyenlő bánásmódhoz való jogának sérelmét. A panaszbeadvány szerint egyúttal az Rtv. 13. § (2) bekezdésében rögzített részrehajlásmentes intézkedés kötelezettségét is sértette az intézkedés, hiszen a rendőrök viselkedése, valamint a feljelentés alkalmával a rendőrkapitányságon a rendőrök részéről elhangzott kijelentések valószínűsítik, hogy a panaszosokkal szemben vélt roma származásuk miatt történt a jogellenes bilincshasználat.

A panaszbeadványhoz csatoltan a Testület kézhez kapta K. A., az iskola telepvezetőjének aláírt nyilatkozatát, melyben tanúsította, hogy a panaszbeadványban az iskolában, valamint a rendőrkapitányságon történetekkel kapcsolatban leírtak megfelelnek a valóságnak. Az iskola egyik tanára hasonlóképpen nyilatkozott a rendőrkapitányságon történeteket illetően.

A Testület tájékoztató levélben kérte a panaszbeadvány előterjesztőjét a panasz pontosítására. A panaszos képviselője levelében a tényállást kiegészítve elmondta, hogy a rendőrkapitányságra való beszállításakor a panaszos nem a mikrobuszban ült, hanem egy rendőrautóban, három rendőr társaságában. A panaszost délelőtt 10 órakor kísérték be a rendőrségre, és délután 3-kor távozott törvényes képviselőjével együtt. A panaszos képviselője ezen túlmenően beszámolt róla, hogy kaptak igazolást a személyi szabadság korlátozásáról, azonban az igazoláson rosszul szerepel az intézkedés végének időpontja. Ezt a törvényes képviselő elmondása szerint csak jóval az intézkedést követően vette észre. Az igazolás másolatát panasz-kiegészítéséhez csatolta. A törvényes képviselő a Testület tudomására hozta, hogy a szóban forgó intézkedésről készült 4 perc 53 másodperc hosszúságú videofelvételen a lányával szemben foganatosított intézkedés 00.00-tól 00.40-ig tart.

A beadványban hivatkozott videofelvételt a Testület megtekintette. A felvételen kivehető, hogy több rendőr körüláll egy fiatal lányt. A lány és a rendőrök beszélgetnek, majd a panaszos önként nyújtja kezeit a rendőrök felé, olyan helyzetben, mint ha a bilincs felhelyezését kívánná elősegíteni. A felvételen maga a bilincselés nem látszik, mivel a rendőrök körbeállják a panaszost. Ellenállást a panaszos egyáltalán nem tanúsít, szökést nem kísérel meg, a felvételen szereplő valamennyi személy mozgása nyugodt. A fiatal lányt két rendőr elvezeti, két oldalán állva lekísérik a lépcsőn. A felvételen testi kényszer alkalmazása nem látható, és nem tapasztalható az sem, hogy az intézkedést foganatosító rendőrök a panaszost lökdösnék.

¹ 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről (a továbbiakban: Rtv.).

II.

A panaszos által előadott sérelmek kapcsán a Testületnek mindenekelőtt abban a kérdésben kellett állást foglalnia, hogy az Rtv. rendelkezései értelmében a beadvány vizsgálatára rendelkezik-e jogszabályi felhatalmazással. Ennek keretében a Testület értékelte, hogy a panaszt arra jogosult terjesztette-e elő, illetve, hogy a rendőr magatartásának vizsgálatára hatásköre kiterjed-e.

A konkrét esetben a rendőrségi iratokból megállapítható volt, hogy a panaszos a sérelmezett események idején 14. életévét már betöltötte, 18. életévét azonban még nem. A panaszos tehát a sérelmezett események idején a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény értelmében korlátozottan cselekvőképesnek minősült. Tekintettel arra, hogy az Rtv. 92. §-ának (3) bekezdése² kifejezetten felhatalmazza a törvényes képviselőt arra, hogy a korlátozottan cselekvőképes személy helyett a panaszeljáráásban eljárjon, a Testület úgy ítélte meg, hogy a panaszt arra jogosult személy terjesztette elő, ezért az ügyben érdemi vizsgálatot folytatott le.

A Testület vizsgálati jogkörét illetően megállapította, hogy a panaszos büntető-eljárás keretében elvégzett kihallgatása olyan kérdéskör, amely a Be.³ hatálya alá tartozik. Ennek okán a Testület nem jogosult annak jogszerűségét értékelni, hogy a panaszos kihallgatásán nem volt jelen védő, és első alkalommal a törvényes képviselő távollétében kezdték meg kihallgatását.⁴

Ugyanakkor a panaszos előadása és a rendőrség által rendelkezésre bocsátott iratok alapján a Testület értékelte a panaszos előállításának jogalapját és arányosságát, az előállításról kiállított igazolás tartalmát, a panaszos megbilincselését, a kényszerítő eszköz alkalmazásának esetleges részrehajló jellegét, a panaszossal szemben alkalmazott testi kényszer jogszerűségét, valamint a hozzátartozók értesítésének megtörténtét. A rendelkezésre bocsátott dokumentumok tartalmát és a panaszos előadását összevetve a sérelmezett események kapcsán állásfoglalásában az alábbi megállapításokat tette.⁵

² Az Rtv. 92. §-ának (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy az, „akinek az e törvény IV., V. és VI. fejezetében meghatározott kötelezettség megsértése, a rendőri intézkedés, annak elmulasztása, a kényszerítő eszköz alkalmazása alapvető jogát sértette [...] kérheti, hogy panaszát az országos rendőrfőkapitány, valamint a főigazgatók a Testület által lefolytatott vizsgálatot követően bírálja el”. A (3) bekezdés értelmében az (1) bekezdésben meghatározott esetekben a cselekvőképtelen személy helyett törvényes képviselője jár el, korlátozottan cselekvőképes személy helyett törvényes képviselője vagy meghatalmazottja is eljárhat.

³ 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról (a továbbiakban: Be.).

⁴ Ezen sérelmek tekintetében a Be. 196. §-a biztosítja a megfelelő jogorvoslati lehetőségeket.

⁵ A Testület eljárását az intézkedés idején hatályos jogszabályi rendelkezéseket alapul véve folytatta le.

A Testület érdemben elsőként azt értékelte, hogy jogszerűen állították-e elő a panaszost iskolájából, azaz a megfelelő jogalap birtokában és az arányosság követelményének szem előtt tartásával foganatosították-e az intézkedést. Az iratok áttanulmányozása során a Testület megállapította, hogy a panaszos előadása, és a rendőrségről beérkezett iratok között nem volt ellentmondás az előállítás helyszínét és időpontját illetően.

Az Rtv. 33. § (1) és (2) bekezdése taxatív sorolja fel az előállítás okait, amelyek közül az előállítás végrehajtásáról szóló jelentésben (valamint valamennyi egyéb rendőrségi dokumentumban) az intézkedő rendőrök a panaszos előállítása indokaként az Rtv. 33. § (2) bekezdésének b) pontját jelölték meg. Ezen rendelkezés értelmében a rendőr a hatóság vagy az illetékes szerv elé állíthatja azt, aki bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható. Tekintettel arra, hogy a hatáskörére vonatkozó jogszabályi rendelkezések értelmében⁶ a Testület nem jogosult a büntetőjogi felelősség vizsgálatára, az intézkedés kapcsán az adott cselekményért egyébként fennálló büntetőjogi felelősség kérdésében való állásfoglalás nélkül azt vizsgálta, hogy az adott esetben fennállt-e olyan fokú gyanú, amely elégséges jogalapot szolgáltatott az intézkedéssel megvalósult jogkorlátozásra. A rendőrség tájékoztatása szerint a panaszos előállítása bűncselekmény elkövetésének gyanúja miatt vált indokolttá, célja pedig az volt, hogy a panaszost gyanúsítottként hallgassák ki. A panaszbeadvány a rendőrségi dokumentumokkal megegyező módon egy az iskola épületében korábban történt „incidensre” utalt, melynek fiatalokú sértettje feljelentést tett az érintett rendőrkapitányságon. A beérkezett dokumentumok alapján a Testület megállapította, hogy a szóban forgó bűncselekménnyel kapcsolatban lefolytatott nyomozás során négy gyanúsítottat sikerült beazonosítani, köztük a panaszost is. Ezért a Testület elfogadta azt a rendőrségi álláspontot, hogy a panaszossal szemben fennállt a bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja, amelyre figyelemmel az Rtv. 33. § (2) bekezdés b) pontja kellő jogalapot biztosított előállítására.

Ugyanakkor az Rtv. 33. § (2) bekezdés b) pontja csupán lehetőséget teremt az előállításra és az adott esetben a rendőrség diszkrecionális jogkörébe tartozik annak eldöntése, hogy valóban feltétlenül szükséges-e annak foganatosítása. Azon kérdés megítéléséhez, hogy a rendőrség megalapozottan döntött-e a panaszos előállítása mellett, az Rtv. 15. §-ában előírt arányossági követelmény⁷ ad eligazítást.

⁶ Rtv. 92. § (1).

⁷ A rendelkezés értelmében „a rendőri intézkedés nem okozhat olyan hátrányt, amely nyilvánvalóan nem áll arányban az intézkedés törvényes céljával”, továbbá „több lehetséges és alkalmas rendőri intézkedés, illetőleg kényszerítő eszköz közül azt kell választani, amely az eredményesség biztosítása mellett az intézkedéssel érintette a legkisebb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással jár”.

A rendőrség tájékoztatása szerint nyomozástaktikai okai voltak annak, hogy a feltételezett elkövetőket tanítási időben, egyszerre állították elő az iskolából. A kapitányságvezető által kifejtettek szerint, mivel a gyanúsítottakat az ügyben korábban még nem hallgatták ki, a legcélravezetőbb az volt, hogy – az összebeszélés megakadályozása érdekében – a választott módon állítsák elő őket.

A rendelkezésre álló iratok alapján a Testület tényként rögzítette, hogy a sértett még a bűncselekmény elkövetésének napján, a rendőri intézkedést 10 nappal megelőzően tette meg feljelentését. Az érintett városi rendőrkapitányság a feljelentés megtételének másnapján hatáskör hiányában a feljelentés áttételéről határozott, azonban két nappal később a megyei rendőrkapitányság az ügyet visszautalva, mégis a városi rendőrkapitányságot bízta meg a nyomozás lefolytatásával. A kapitányságvezető tájékoztatása szerint az ügy iratai a kapitányságra csak napokkal később érkeztek meg – ezt követően az intézkedés foganatosítására haladéktalanul sor került.

A Testület az előállítás indoka kapcsán azon kérdést vizsgálta, hogy a kitűzött cél, az összebeszélés megakadályozása tükrében arányban álltak-e egymással az előállítástól várható előnyök, valamint a személyes szabadságot korlátozó kényszerintézkedés által a panaszos részére okozott joghátrányok. A Testület az arányosság megítélésakor – anélkül, hogy a rendőrség mint nyomozó hatóság eljárását bírálta volna – egyebek mellett értékelte azt a tényt, hogy a bűncselekmény elkövetése és az előállítás foganatosítása között 10 nap telt el. Meggyőződése szerint az eltelt időtartamra, és arra való tekintettel, hogy a panaszosnak tudomása volt az ellene megtett feljelentésről, az összebeszélés megakadályozása nem volt olyan indok, amely az előállítás arányos voltát igazolhatta volna. Mivel a gyanúsítottaknak a rendőrség által megelőzni kívánt összebeszélésre tíz napjuk állt rendelkezésre, a Testület vélekedése szerint a megfelelő eljárás a Be. 67. § (2) bekezdése alapján a panaszos idézése lett volna. A megismert összes körülményre tekintettel a Testület a panaszos előállítását aránytalannak, a panaszos személyes szabadságát súlyosan sértőnek ítélte meg. Tekintettel arra, hogy a panaszost többek szeme láttára, saját oktatási intézményéből állították elő, a Testület megállapította, hogy az előállítás egyúttal a panaszos emberi méltósághoz való jogának sérelmét is megvalósította. A Testület ezen megállapításánál azt is figyelembe vette, hogy a szóban forgó településen a lakosság lélekszámánál fogva egy ilyen esemény rövid idő alatt és viszonylag széles körben elterjed, amely az emberi méltóság fokozott sérelmével jár.

Noha a Testület gyakorlata szerint az előállítás jogszerűtlensége minden további, az előállításból következő intézkedést jogszerűtlenné tesz, a Testület mégis indokoltnak tartotta az előállítás időtartamával, a kiállított igazolás helyességével, a bilincseléssel, valamint a hozzátartozó értesítésével kapcsolatos értékelést elvégezni figyelemmel arra, hogy ezen körülményeket a panaszos kifejezetten sérelmezte.

A panaszos törvényes képviselője panasz-kiegészítésében beszámolt róla, hogy a személyi szabadság korlátozásáról kiállított igazoláson rosszul szerepel a személyi szabadság korlátozásának vége, azonban ezt ő is csak később vette észre. A panaszos törvényes képviselőjének elmondása szerint lánya délelőtt 10 órakor érkezett a rendőrségre, onnan pedig délután 3 óra körül távoztak, együtt.

Az igazolás tartalmának vizsgálatakor a Testület az Rtv. 33. § (4) bekezdéséből indult ki, amely szerint az előállítottat szóban vagy írásban az előállítás okáról tájékoztatni kell, és az előállítás időtartamáról részére igazolást kell kiállítani. Tekintettel arra, hogy az alakiságok megtartása garanciális követelmény, amely alól nincs jogszabályban rögzített kivételt biztosító rendelkezés, a Testület a panaszos tisztességes eljáráshoz való alapvető jogának sérelmét vonta vizsgálatá alá.

A rendőrség a Testület rendelkezésére bocsátotta a személyes szabadság korlátozásáról az intézkedés napján kiállított igazolást, amely szerint a panaszossal szemben 9 óra 50 perctől 12 óra 50 percig tartott a személyes szabadságot korlátozó intézkedés foganatosítása. A panaszos az igazolást aláírásával látta el, és valamennyi az érintett rendőrkapitányságról beérkezett irat a kiállított igazoláson megjelölttel egyező időpontot jelölt meg a panaszos szabadon bocsátásának időpontjaként. Mivel a panaszos az intézkedés időpontjában aláírásával látta el az igazolást, elfogadta az iratban foglaltakat, ezért a Testület úgy foglalt állást, hogy a panaszos tisztességes eljáráshoz való joga nem szenvedett sérelmet a dokumentum tartalmával összefüggésben.

A Testület a panaszos megbilincselésével összefüggésben, az Rtv. 16. §-ára⁸, 48. §-ára⁹, valamint a Szolgálati Szabályzat 39.¹⁰ és 41. §-ára¹¹ figyelemmel az alábbi megállapításokat tette.

A Testület rendelkezésére bocsátott, az előállítás végrehajtásáról, illetve kényszerítő eszköz alkalmazásáról szóló jelentés szerint, a panaszossal szemben 9 óra 50

⁸ A kényszerítő eszközök alkalmazásának általános szabályait az Rtv. 16. §-a rendezi, eszerint a rendőr kényszerítő eszközt csak a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén, az arányosság elvének figyelembe tartásával alkalmazhat úgy, hogy az nem okozhat aránytalan sérelmet az intézkedés alá vontnak. Nincs helye a kényszerítő eszköz további alkalmazásának, ha az ellenszegülés megtört, és a rendőri intézkedés eredményessége enélkül is biztosítható.

⁹ Az Rtv. 48. §-a alapján a rendőr bilincset alkalmazhat a személyi szabadságában korlátozni kívánt vagy korlátozott személy a) önkárosításának megakadályozására, b) támadásának megakadályozására, c) szökésének megakadályozására, d) ellenszegülésének megtörésére.

¹⁰ A Rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet (a továbbiakban: Szolgálati Szabályzat) 39. §-ában foglalt rendelkezések szerint az Rtv. szerinti kényszerítő eszköz csak akkor alkalmazható, ha az intézkedés alá vont magatartása, ellenszegülésének mértéke annak Rtv. szerinti alkalmazását indokolja. A nagyobb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással járó kényszerítő eszköz akkor alkalmazható, ha a kisebb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással járó kényszerítő eszköz alkalmazása nem vezetett eredményre vagy sikere eleve kilátástalan.

perctől 10 óra 10 percig alkalmaztak bilincset, az Rtv. 48. § c) pontja alapján, szökés megakadályozása érdekében. A kapitányságvezető beszámolója szerint a terheltekkel azt közölték, hogy bűncselekmény elkövetésének gyanúja miatt állítják elő őket a rendőrkapitányságra, és velük szemben kényszerítő eszközként bilincset fognak alkalmazni. A kényszerítő eszköz alkalmazása a kezek előre bilincselésével történt.

Az iratanyagot áttekintve a Testület az intézkedő rendőrök előadásában nem tudott feltárni olyan elemet, ami a konkrét esetben a szökés veszélyét, vagy bármely egyéb bilincselési ok alkalmazását megalapozta volna. A jelentésekben a rendőrök nem számolnak be sem szökésről vagy arra utaló magatartásról, sem támadásról, és olyan aktív ellenszegülésről sem, ami legitim okot adott volna a bilincs használatára. A kapitányságvezető levelének megfogalmazása, miszerint a terheltekkel az intézkedés indokának megjelölésével egy időben közölték, hogy velük szemben kényszerítő eszközként bilincset fognak alkalmazni, a Testület vélekedése szerint arra engedett következtetni, hogy a bilincs alkalmazására egyfajta automatizmusként, az előállítás mintegy természetes velejárójaként került sor.

A Testület meglátása szerint a megtekintett videofelvétel a rendőrségi dokumentumok által valószínűsített szökés veszélyét egyáltalán nem támasztja alá. A felvételen egyértelműen látszik, hogy a panaszost több rendőr állja körül – a panaszos életkorára és nemére tekintettel a rendőri túlerő mértéke különösen valószínűtlenné teszi, hogy a panaszos szökésétől alappal lehetett volna tartani. A felvételen látható, hogy a panaszos és a rendőrök beszélgetnek, majd a panaszos önként nyújtja kezeit a rendőrök felé. A felvételen semmiféle ellenállás nem figyelhető meg, valamennyi személy mozgása kifejezetten nyugodt.

Korábbi esetjogának tükrében a Testület állásfoglalásában szükségesnek látta felhívni a rendőrség figyelmét arra a tényre, hogy amennyiben fenn is állt volna a szökés vagy a támadás veszélye, bilincs csak akkor lett volna alkalmazható – figyelemmel az Rtv. 15. §-ában és a 16. § (1) bekezdésben foglalt arányosság követelmé-

¹¹ „Bilincs alkalmazása, az Rtv. 48. §-ában meghatározott esetekben különösen azzal szemben indokolt

a) aki erőszakos, garázda magatartást tanúsít, és ennek abbahagyására testi kényszerrel nem készíthető,

b) aki az intézkedő rendőrt, annak segítőjét, valamint az intézkedésben közreműködőt megtámadja,

c) akinek az elfogására bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja miatt került sor, és szökése bilincs alkalmazása nélkül nem akadályozható meg,

d) akinek a jogszerű intézkedéssel szembeni ellenszegülése testi kényszerrel nem törhető meg,

e) aki önkárocsító magatartást tanúsít vagy ilyen magatartás tanúsításával fenyeget,

f) akinek fogvatartása során kísérését rendelték el, és a kísért személy veszélyessége azt indokolja, vagy

g) akit egyedül intézkedő rendőr állít elő.”

nyére, illetve a Szolgálati Szabályzat 39. §-ában előírt fokozatosság elvére – ha a testi kényszer alkalmazása nem vezetett volna eredményre, vagy már eleve kilátástalan lett volna annak sikere. Ilyen körülményről ugyanakkor az iratok nem tesznek említést, sőt, arról számolnak be, hogy „egyéb kényszerítő eszköz alkalmazása nem volt szükséges”. A fentiek alapján kialakított álláspontja fényében a Testület megállapította, hogy a bilincselés alkalmazására jogalap nélkül került sor, és kimondta, hogy mindez a panaszos emberi méltóságához való jogának súlyos fokú sérelmét okozta.

A bilincselés jogalapján túlmenően a Testületnek a kényszerítő eszköz alkalmazásának motivációit is vizsgálnia kellett, mivel a panaszbeadvány kifejezetten utalt rá, hogy a panaszos megbilincselése sértette az Rtv. 13. § (2) bekezdésében rögzített részrehajlásmentes intézkedés kötelezettségét. A beadványban kifejtettek szerint a rendőrök viselkedése, és a feljelentés alkalmával a rendőrök részéről elhangzott kijelentések arra engedtek következtetni, hogy a panaszossal és társaival szemben vélt roma származásuk miatt történt a jogellenes bilincshasználat.

A részrehajlásmentes intézkedés követelményét az Rtv. 13. § (2) bekezdése biztosítja.¹² A rendőri fellépés ezen követelmény értelmében az érintettel szemben nem lehet hátrányosabb (vagy előnyösebb) pusztán azért, mert személye – akár a személyes körülményei, akár valamely társadalmi csoporthoz tartozása miatt – a rendőr számára ellenszenves (vagy rokonszenves). A rendőrt megillető törvényes jogosítványok esetleges részrehajló alkalmazását a Testületnek a fenti rendelkezésen kívül azért is vizsgálnia kell, mert az Rtv. 92. §-a szerint a Testület az alapjogsérelem megállapításáról dönt, ebbe a körbe pedig az Alaptörvény¹³ XV. cikk (2) bekezdésében rögzített, hátrányos megkülönböztetést tilalmazó rendelkezés is beletartozik, vagyis az a követelmény, hogy a rendőrség jogtalan megkülönböztetés nélkül éljen a rendelkezésére álló jogszabályi felhatalmazásokkal. A Testület vizsgálatakor iménti megállapításait tekintette kiindulási pontnak. Mivel a Testülethez beérkezett rendőrségi iratok szerint az intézkedést foganatosító járőrök az intézkedés alá vont személyek származását nem ismerték, illetve a dokumentumok a bilincselés indokaként egyértelműen az Rtv. 48. § c) pontját jelölték meg, a Testület ellentmondást érzékelt a panaszos és a rendőrkapitányság előadása között. Tekintettel arra, hogy olyan bizonyíték, amely ezen ellentmondás megnyugtató tisztázására alkalmas lett volna, nem állt a Testület rendelkezésére, úgy foglalt állást, hogy a részrehajlás Rtv. 13. §-ában foglalt tilalmának megsértése, és ezáltal a panaszos tisztességes eljárás-hoz való jogának sérelme, illetve az egyenlő bánásmód követelményének megsértése nem megállapítható.

¹² Ennek alapján „a rendőr köteles a törvény rendelkezésének megfelelően, részrehajlás nélkül intézkedni”.

¹³ Magyarország Alaptörvénye (a továbbiakban: Alaptörvény).

A panaszos beadványában megemlítette, hogy az intézkedést foganatosító rendőrök rángatták, miközben kivitték az épületből. A kényszerítő eszközök alkalmazása során korábban már kifejtettekre utalva, a Testület vizsgálatát az esetlegesen alkalmazott testi kényszer kapcsán szintén az Rtv. már idézett 16. §-ának (1) bekezdésére alapozta, illetve segítségül hívta az Rtv. 47. §-ának testi kényszerre felhatalmazó rendelkezését¹⁴.

A panaszos elmondásának ellentmondva, a rendőrségi iratokból egyöntetűen az tűnt ki, hogy a bilincs alkalmazásán túlmenően egyéb kényszerítő eszköz alkalmazása nem volt szükséges, tehát a rendőrök nem alkalmaztak testi kényszert a panaszossal szemben. A tényállás megállapításában a Testület segítségére volt az iskola aulájában rögzített videofelvétel, amelyen nem volt látható, hogy az intézkedést foganatosító rendőrök a panaszost rángatták volna. A panaszos ezen sérelmét illetően a rendőrségi beszámolók a panaszbeadvány tartalmával teljes ellentmondásban álltak. A Testület rendelkezésére bocsátott videofelvétel a panaszos állítását nem támasztotta alá, ugyanakkor, mivel a kamera kizárólag az iskola aulájában történeteket rögzítette, a Testület arra a következtetésre jutott, hogy csak a kamera látóterén belül volt teljes bizonyossággal kizárható, hogy az intézkedést foganatosító rendőrök a panaszost rángatták volna – azon kívül már nem. A fentiek alapján a panaszos emberi méltósághoz való jogából levezetett testi integritáshoz való jogának sérelmét a Testület egyéb, az ellentmondás feloldására alkalmas bizonyíték hiányában nem tudta megállapítani.

A korábbiakban vizsgált sérelmeken kívül, a panaszbeadvány arról is beszámolt, hogy a panaszos és társai szüleinek a rendőrök nem küldtek semmiféle értesítést vagy idézést arról, hogy gyermekeiket kihallgatásra viszik. A beadványban kifejtettek szerint az érintett szülők a gyermekek előállításáról úgy szereztek tudomást, hogy néhány gyermek elfutott az iskolából szólni nekik a történetekről.

A hozzátartozó értesítésének lehetőségét az Rtv. 18. §-ának (1) bekezdése¹⁵ biztosítja. Ezen törvényhely kötelezően előírja, hogy a fiatalkorú fogvatartott törvényes képviselőjét vagy gondnokát haladéktalanul értesíteni kell. A panaszbeadványban sérelmezettekkel szemben a rendőrségi iratokból egyértelműen az tűnt ki, hogy az intézkedés tényéről az előállítandó személyek (köztük a panaszos) törvényes kép-

¹⁴ Az Rtv. 47. §-ának felhatalmazása alapján a rendőr – intézkedése során – az ellenszegülés megőrsére testi erővel cselekvésre vagy a cselekvés abbahagyására kényszerítést (testi kényszert) alkalmazhat.

¹⁵ Az Rtv. 18. § (1) bekezdése a következőket mondja ki: „A fogvatartott részére biztosítani kell azt a lehetőséget, hogy egy hozzátartozóját vagy más személyt értesítsen, feltéve, hogy ez nem veszélyezteti az intézkedés célját. Ha a fogvatartott nincs abban a helyzetben, hogy e jogával élhessen, az értesítési kötelezettség a rendőrséget terheli. Ha a fogvatartott fiatalkorú vagy gondnokság alá helyezett, haladéktalanul értesíteni kell törvényes képviselőjét vagy gondnokát.”

viselőit egy r. törzsszázlós értesítette, illetve ezt követően szolgálati gépkocsival képviseleti jogok gyakorlása érdekében a rendőrkapitányság épületébe beszállította őket. A Testületben az a meggyőződés alakult ki, hogy a rendőrségi iratokban foglalt állításokat messzesemenően alátámasztotta az a rendőrkapitányságon kiállított igazolás, melyet a panaszos aláírásával látott el. Az igazolás tartalmazta a törvényes képviselő nevét, lakcímét, valamint telefonos elérhetőségét is, valamint az arra való utalást, hogy a panaszos hozzátartozójának kiértesítése járőr segítségével 10 óra 20 perckor megtörtént. A fentiek alapján a Testület megállapította, hogy a panaszos törvényes képviselőjének értesítése megtörtént, tehát a panaszos tisztességes eljáráshoz való joga nem szenvedett sérelmet.

III.

Tekintettel arra, hogy a Testület a panaszos előállításának aránytalansága, valamint a bilincs jogalap nélküli alkalmazása miatt súlyos alapjogsérelmet állapított meg az ügyben, az Rtv. vonatkozó rendelkezései szerint¹⁶ megküldte állásfoglalását az országos rendőrfőkapitánynak.

Az országos rendőrfőkapitány a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény rendelkezései és az Rtv. 93/A (7) bekezdése alapján lefolytatott eljárása során 2012. augusztus 21-én a panaszról határozatban döntött, melyben a bilincs alkalmazása tekintetében a panasznak helyt adott, minden egyéb tekintetben azonban elutasította azt.

Határozatában az országos rendőrfőkapitány elfogadta a rendőrkapitányság azon érvelését, miszerint a tettestársak egymás közötti összebeszélésének, valamint a tanúk befolyásolásának veszélye miatt döntött a rendőrkapitányság parancsnoka az előállítás mellett. A határozat indokolása szerint az a körülmény, hogy az előállított személyek tudtak-e a feljelentésről, a döntés meghozatalában nem játszott szerepet, hiszen ha a gyanúsítottak tudtak is a feljelentés tényéről, azt nem tudhatták, pontosan milyen történeti tényállás miatt és kik ellen folyik az eljárás, illetve, hogy a kihallgatáson pontosan milyen kérdésekre kell majd választ adniuk. Az országos rendőrfőkapitány úgy véli, hogy az első kihallgatáson a gyanúsítottak lényegesen pontosabb információk birtokába kerülnek, így csoportos elkövetés esetén mindenképpen célszerűbb a kihallgatásokat egyidejűleg lefolytatni. Az indokolás szerint

¹⁶ Az Rtv. 93/A §-ának (6) bekezdése szerint „a Testület a panaszt kilencven nap alatt vizsgálja meg. A Testület az állásfoglalását külső befolyástól mentesen alakítja ki. A Testület az állásfoglalását megküldi az országos rendőrfőkapitány, valamint a főigazgatók számára.”

az előállítás helyéül azért a panaszosok iskoláját választották ki, mert csak így volt biztosítható, hogy egyidejűleg a panaszos és társai is megtalálhatók legyenek.

A határozat érveivel kapcsolatban a cikk írója szükségesnek látja megjegyezni, hogy a bűncselekmény feltételezett elkövetőinek párhuzamos kihallgatása nem kizárólag előállításuk útján lett volna biztosítható. Az országos rendőrfőkapitány szerint az előállítást lényegében az indokolta, hogy a gyanúsítottakat a rendőrök ezáltal egy időben hallgathatták ki – ugyanakkor amennyiben a panaszost és társait a rendőrkapitányság azonos időpontra idézi kihallgatásra, semmilyen körülmény nem képezte volna gátját a kihallgatások párhuzamos lefolytatásának. Akár előállítás, akár idézés útján érkeznek kihallgatásra a gyanúsítottak, csak a kihallgatás során szerezhetnek tudomást a történeti tényállás részleteiről, valamint a kihallgatást végző pontos kérdéseiről, így az indokolás ezen érve sem támasztja alá az előállítás feltétlen szükségességét. Az országos rendőrfőkapitány álláspontja szerint csak az iskolából való előállítás biztosíthatta, hogy a panaszos és társai mindannyian megtalálhatóak legyenek – nehezen látható be azonban, miért volt jelentősége, hogy a gyanúsítottak az iskolában legyenek egyszerre megtalálhatók, ha azonos időpontra való idézésükkor mindannyian kötelesek lettek volna a rendőrkapitányságon megjelenni.

Az országos rendőrfőkapitány a Testület megállapításaival a fentiekben kifejtetteken túlmenően egyetértett. Az állásfoglalás azon pontjai tekintetében, ahol a Testület egyéb rendelkezésre álló bizonyíték hiányában úgy foglalt állást, hogy az alapjogsértés nem megállapítható, az országos rendőrfőkapitány a panasz elutasításáról döntött.

Az ügygel az alapvető jogok biztosa is foglalkozott, AJB-2860/2012. ügyszámon közzétett jelentésében foglalt álláspontját a Testület állásfoglalásában kifejtettekre figyelemmel alakította ki.

Az országos rendőrfőkapitánynak az ügyben hozott 29000/105/805 – 6 /2012. számú határozata

A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. tv. (a továbbiakban: Rtv.) 92. § (1) bekezdésében biztosított jogkörömnél fogva **a panaszos** törvényes képviselője által benyújtott panasz tárgyában folytatott eljárás során – figyelemmel az Rtv. 93/A § (7) bekezdésére, továbbá a Független Rendészeti Panasztestület (továbbiakban: Panasztestület) 215/2012. (VI. 19.) számú állásfoglalásának megállapításaira – a bilincs alkalmazása tekintetében a panasznak

helyt adok,

minden más tekintetben azt

elutasítom.

A határozat ellen az Rtv. 93/A. § (9) bekezdése alapján – figyelemmel a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (a továbbiakban: Ket.) 100. § (1) bekezdésére, valamint a 109. § (1) bekezdésére – fellebbezésnek helye nincs, annak felülvizsgálata közvetlenül kérhető a bíróságtól.

A keresetlevelet az Országos Rendőr-főkapitányságnál – a Fővárosi Törvényszéknek címezve (1539 Budapest, Pf.: 632.) – a felülvizsgálni kért határozat közlésétől számított harminc napon belül kell benyújtani, vagy ajánlott küldeményként postára adni, illetve azt a fenti határidőn belül a Fővárosi Törvényszékhez (1027

Budapest, Csalogány u. 47–49.) is be lehet nyújtani. (A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 330. § (2) bekezdése, 326. § (7) bekezdése; Ket. 109. § (1) bekezdése)

A határozatot kapják:

A panaszos törvényes képviselője
Független Rendészeti Panasztestület
Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Rendőr-főkapitányság vezetője
Irattár

Indokolás

I.

Az s-i Község 2012. március 1-jén továbbította a Panasztestület részére a panaszos és másik három személy 2012. február 23-án, 9 óra 45 perc körüli időben, az s-i iskolaépületben fogatosított rendőri intézkedés elleni panaszát. A Panasztestület a többi panaszos képviselői által ugyanazon okiratban, azonos tartalommal előterjesztett panaszáról, a jelen ügyről leválasztva, külön eljárás keretében hozta meg állásfoglalásait. A panaszos által előadottak az alábbiak szerint foglalhatóak össze.

A panaszbeadvány szerint a kifogásolt rendőri intézkedésre vélhetően egy korábbi, 2012. február 13-án az s-i iskolaépületben történt incidens szolgáltatott a rendőrség szerint alapot, amelynek fiatalkorú sértettje édesanyja társaságában 2012. február 13-án feljelentés megtétele céljából megjelent az S-i Rendőrőrsön. A panaszossal és társaival szemben a feljelentés nyomán csoportos garázdaság és személyi szabadság megsértése miatt indult büntetőeljárás.

2012. február 23-án csütörtökön, délelőtt 9 óra 45 perc körül nyolc-tíz rendőr érkezett az iskolaépületbe. Egy rendőr kint maradt az udvaron, egy pedig a bejárati ajtónál várakozott. A többi rendőr a telephelyvezetőt kereste, és négy szemkört, egy üres teremben közölték a tanárnővel, hogy a február 13-án történtek miatt négy diákot (a panaszost és társait) szeretnének kihallgatni. A rendőrök megvárták, amíg becsöngetnek, majd elküldték a tanárnőt a 16 éves panaszosért. Mire kijöttek, a lány 17 éves társát már bilincsből vitték el. A panaszostól megkérdezték a rendőrök, hogy ő-e a keresett személy. A kislány mondta, hogy igen, és erre azonnal meg is bilincseltek. A panaszost erősen megfogták – elmondása szerint rángatták – és úgy

vitték ki az épületből, és a K-i Rendőrkapitányságra szállították őket. Másik két társát is elvitték a rendőrök. A panaszbeadvány hangsúlyozza, hogy egyik gyermek sem ellenkezett a rendőri intézkedés során, még a kezüket is önként tartották a bilincselő rendőrnek.

Időközben kiderült, hogy sem a gyerekeknek, sem a szülőknek nem küldtek semmiféle értesítést vagy idézést arról, hogy a gyerekeket kihallgatásra vinnék. Néhány gyerek elfutott az iskolából szólni az érintett szülőknek, akik így tudták meg, hogy gyermekeik a rendőrségen vannak. Közel egy óra telt el úgy, hogy a diákok törvényes képviselő és védő nélkül voltak a rendőrkapitányságon. Amikor a panaszos és társai a kapitányságra értek, levették róluk a bilincset, elvették mindenüket, és fogdába zárták őket.

A panaszost először elkezdték védő és szülő jelenléte nélkül kihallgatni, majd bejött egy rendőr, és szólt, hogy hagyják abba, így a kihallgatást nem fejezték be. A panaszos másodszorra már törvényes képviselőjével ment be a kihallgatásra, azonban védő egyáltalán nem volt jelen. A kihallgatásról jegyzőkönyv nem készült. A kihallgatás után panaszost két társával együtt szabadon bocsátották.

A panaszbeadvány szerint egyúttal az Rtv. 13. § (2) bekezdésében rögzített részrehajlásmentes intézkedés kötelezettségét is sértette az intézkedés, hiszen a rendőrök viselkedése valószínűsíti, hogy a panaszosokkal szemben vélt roma származásuk miatt történt a jogellenes bilincs-használat.

A panaszbeadványban előadottak tartalma alapján a panaszos rendőri intézkedéssel kapcsolatos kifogásai az alábbiakban összegezhetők:

- ♦ a panaszos kifogásolta előállításának jogszerűségét;
- ♦ a panaszos kifogásolta a bilincs alkalmazásának jogszerűségét;
- ♦ a panaszos sérelmezte, hogy az intézkedés során a rendőrök megsértették az Rtv. 13. § (2) bekezdésébe foglalt részlelhajlás-mentes intézkedés kötelezettségét, hiszen a bilincshasználatra – a panaszbeadvány szerint – a panaszos és társai roma származása miatt került sor;
- ♦ a panaszos sérelmezte, hogy az intézkedést foganatosító rendőrök rángatták, miközben kivitték az épületből;
- ♦ a panaszos kifogásolta törvényes képviselője értesítésének elmaradását;
- ♦ a panaszos sérelmezte, hogy a személyi szabadság korlátozásáról kiállított igazoláson rosszul szerepel a személyi szabadság korlátozásának vége.

Mindezek alapján kérte a Panasztestület vizsgálatát, amely vizsgálata során megállapította a panaszos személyes szabadsághoz, valamint az emberi méltósághoz való jogának sérelmét az előállítás aránytalansága miatt, illetve a bilincs alkalmazásával összefüggésben a panaszos emberi méltósághoz való jogának sérelmét.

II.

A tényállás tisztázásához a hatóság részére az alábbi iratok álltak rendelkezésre:

- ♦ a személyi szabadságot korlátozó intézkedésről 2012. február 23-án a K-i Rendőrkapitányság által kiállított igazolás;
- ♦ az előállítás végrehajtásáról illetve a kényszerítő eszköz alkalmazásáról 2012. február 23-án, a K-i Rendőrkapitányságon készült jelentés;
- ♦ a panaszos 2012. február 23-án, a K-i Rendőrkapitányságon tett nyilatkozata, valamint az előállítás végrehajtásáról, illetve a kényszerítő eszköz alkalmazásáról készült parancsnoki vélemény és kivizsgálás;
- ♦ a letéti tárgyról 2012. február 23-án felvett jegyzőkönyv;
- ♦ a panaszos 2012. február 23-án tett nyilatkozata tájékoztatásáról és élelmezéséről;
- ♦ a panaszos és társai 2012. február 29-én kelt panaszbeadványa, a hozzá tartozó kísérőlevéllel;
- ♦ K. A. és V. E. A., az iskola tanárainak 2012. február 29-én kelt nyilatkozatai;
- ♦ a panaszos törvényes képviselője által megküldött, 2012. április 2-én kelt panasz-kiegészítés;
- ♦ a K-i Rendőrkapitányság vezetőjének 2012. április 2-án kelt, a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Rendőr-főkapitányság vezetője részére címzett levele;
- ♦ http://petofutca.blog.hu/2012/02/25/nem_igazolja_a_rendoroket_a_biztonsagi_kamera_1 és a <http://www.youtube.com/watch?v=4GGtGycvUeg> linken elérhető videofelvétel.

A panaszos által konkrétan előadott kifogások kapcsán lefolytatott vizsgálat alapján az alábbiakat állapítottam meg.

1. A panaszos kifogásolta előállításának jogszerűségét.

A panasz ezen részének vizsgálata az alábbi jogszabályok alapján történt:

Rtv. 15. § (1) A rendőri intézkedés nem okozhat olyan hátrányt, amely nyilvánvalóan nem áll arányban az intézkedés törvényes céljával.

33. § (2) A rendőr a hatóság vagy az illetékes szerv elé állíthatja azt,
b) aki bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható.

A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: Btk.) 175. § (1) Aki mást személyi szabadságától megfoszt, büntetést követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(3) A büntetés az (1) bekezdés esetén egy évtől öt évig, a (2) bekezdés esetén öt évtől tíz évig terjedő szabadságvesztés, ha a bűncselekményt

e) a tizennyolcadik életévét be nem töltött személy sérelmére követik el.

271. § (1) Aki olyan kihívóan közösségellenes, erőszakos magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy másokban megbotránkozást vagy riadalmat keltsen, ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétséget követ el és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) A büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha a garázdaságot

a) csoportosan,

b) a köznyugalmat súlyosan megzavarva követik el.

A rendőrségi iratok tanúsága szerint 2012. február 13-án, az iskola épületében történtek alapján V. B. feljelentést tett ismeretlen tettesek ellen. Az elkövetők cselekménye alkalmas volt a Btk. 175. § (1) bekezdésébe ütköző és (3) bekezdés I. fordulója szerint minősülő – 18. életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett személyi szabadság megsértése – büntetnének, valamint a Btk. 271. § (1) bekezdésébe ütköző és (2) bekezdés a) pontja szerint minősülő – csoportosan elkövetett garázdaság – büntetnének megállapítására. A nyomozás során sor került a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható személyek – köztük a panaszos – személyazonosságának megállapítására.

A panaszos és társai előállítására tehát bűncselekmény elkövetésének gyanúja miatt került sor, amelyre az Rtv. 33. § (2) bekezdés b) pontja kellő jogalapot biztosított.

Tekintettel arra, hogy az Rtv. fent idézett rendelkezése az intézkedő rendőr számára mérlegelési lehetőséget biztosít annak eldöntésére, hogy szükség van-e a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható személy előállítására, így vizsgálni kell, az intézkedés megfelelt-e az Rtv. 15. §-ában rögzített arányosság követelményének.

A bűncselekmények elkövetésével gyanúsítható személyek előállítását minden esetben gondos mérlegelés előzi meg, melynek során a büntetőeljárás sikeres és gyors lefolytatását, a bizonyítékok lehető legteljesebb körben történő beszerzésének a követelményét, valamint a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható személyek jogainak a lehető legkisebb fokú sérelmét mérlegelik.

Jelen ügyben a tettestársak egymás közötti összebeszélésének, az esetleges tanúk befolyásolásának a veszélye miatt döntött a rendőrség parancsnoka az előállítás mellett. A feljelentés és az előállítás között azért telt el 10 nap, mert ennyi időre volt szükség a hatáskör tárgyában hozott döntéshez, amely nélkül nem lehetett volna a nyomozást törvényesen lefolytatni. Az, hogy az előállított személyek tudtak-e a feljelentésről, a döntés meghozatalában nem játszott szerepet, hiszen ha a gyanúsítottak tudnak is a feljelentés tényéről, azt nem tudhatják, hogy pontosan milyen történeti tényállás miatt és kik ellen folyik az eljárás, illetve, hogy a kihallgatáson pontosan milyen kérdésekre kell majd választ adniuk. Az első kihallgatáson a gyanúsítottak lényegesen pontosabb információk birtokába kerülnek, így csoportos

elkövetés esetén mindenképpen célszerűbb a kihallgatásokat egyidejűleg lefolytatni. Az előállítás helyének pedig azért az iskola lett kiválasztva, mert csak így volt biztosítható, hogy egyidejűleg a panaszos és társai megtalálhatóak legyenek.

Tekintettel a fentiekre, a panaszos előállítására kellő jogalap birtokában került sor, és megfelelt az Rtv. 15. §-ában rögzített arányosság követelményének, így az e körben előadott kifogást **elutasítom**.

2. A panaszos kifogásolta a bilincs alkalmazásának jogszerűségét.

A bilincsalkalmazás jogszerűségének vizsgálata az alábbi jogszabályok alapján történt:

Rtv. 16. § (1) A rendőr kényszerítő eszközt csak a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén, az arányosság elvének figyelembe tartásával alkalmazhat úgy, hogy az nem okozhat aránytalan sérelmet az intézkedés alá vontnak. Nincs helye a kényszerítő eszköz további alkalmazásának, ha az ellenszegülés megtört, és a rendőri intézkedés eredményessége nélkül is biztosítható.

48. § A rendőr bilincset alkalmazhat a személyi szabadságában korlátozni kívánt vagy korlátozott személy

- a) önkárosításának megakadályozására,
- b) támadásának megakadályozására,
- c) szökésének megakadályozására,
- d) ellenszegülésének megtörésére.

Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról szóló 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet (a továbbiakban: Szolgálati Szabályzat) 39. § (1) Az Rtv. szerinti kényszerítő eszköz csak akkor alkalmazható, ha az intézkedés alá vont magatartása, ellenszegülésének mértéke annak Rtv. szerinti alkalmazását indokolja. A nagyobb korlátozással, séreléssel vagy károkozással járó kényszerítő eszköz akkor alkalmazható, ha a kisebb korlátozással, séreléssel vagy károkozással járó kényszerítő eszköz alkalmazása nem vezetett eredményre vagy sikere eleve kilátástalan.

41. § (1) Bilincs alkalmazása, az Rtv. 48. §-ában meghatározott esetekben különösen azzal szemben indokolt

- a) aki erőszakos, garázda magatartást tanúsít, és ennek abbahagyására testi kényszerrel nem készíthető,
- b) aki az intézkedő rendőrt, annak segítőjét, valamint az intézkedésben közreműködőt megtámadja,
- c) akinek az elfogására bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja miatt került sor, és szökése bilincs alkalmazása nélkül nem akadályozható meg,
- d) akinek a jogszerű intézkedéssel szembeni ellenszegülése testi kényszerrel nem törhető meg,

e) aki önkárosító magatartást tanúsít vagy ilyen magatartás tanúsításával fenyeget,

f) akinek fogvatartása során kísérését rendelték el, és a kísért személy veszélyessége azt indokolja, vagy

g) akit egyedül intézkedő rendőr állít elő.

Az előállítás végrehajtásáról / kényszerítő eszköz alkalmazásáról szóló jelentés szerint a panaszossal szemben 9 óra 50 perctől 10 óra 10 percig alkalmaztak bilincset, az Rtv. 48. § c) pontja alapján, tehát szökés megakadályozása érdekében.

A K-i Rendőrkapitányság vezetőjének 05040/2062/1/2012.ált. számú átirata szerint a panaszost és társait előállító csoport 10 főből állt, tekintettel arra, hogy egy 4 fős csoport szállításához minimum 8 fő rendőrré van szükség. Az intézkedésről rendelkezésre álló, az iskola épületében készült videofelvétel tanúsága szerint a panaszos részéről az intézkedéssel szemben ellenállás nem figyelhető meg, a felvételen szereplő személyek mozgása nyugodt. A felvételen látható, hogy a panaszos és a rendőrök beszélgetnek, majd a panaszos a bilincseléshez önként nyújtja kezét a rendőrök felé.

A település adottságait is figyelembe véve, illetve a panaszos nemére és életkorára tekintettel, azzal, hogy a szokásosnál nagyobb rendőri létszámmal történt az intézkedés, megfelelően felkészültek a rendőrök arra, hogy esetleg rövid idő alatt nagyobb csoportosulás alakul ki az intézkedés helyszínén, így akadályozva őket munkájukban. A rendelkezésre álló adatok alapján azonban az intézkedés alatt, annak környékén ilyen csoportosulás nem alakult ki. A bilincs alkalmazására akkor lett volna lehetőség, ha – a Szolgálati Szabályzat 39. §-ának megfelelően – a testi kényszer alkalmazása nem vezetett volna eredményre, vagy annak sikere eleve kilátástalan lett volna. Jelen esetben azonban erre utaló információk nem állnak rendelkezésre, sőt, a rendőri jelentések rögzítik, hogy *„egyéb kényszerítő eszköz alkalmazása nem volt szükséges”*.

Tekintettel a fentiekre, az intézkedő rendőrök megfelelő módon felkészültek a rendőri intézkedés során fellépő esetleges váratlan helyzetekre, azonban a bilincs alkalmazása szükségtelen volt, a panasznak **helyt adok**.

3. A panaszos sérelmezte, hogy az intézkedés során a rendőrök megsértették az Rtv. 13. § (2) bekezdésébe foglalt részlelhajlás-mentes intézkedés kötelezettségét, hiszen a bilincshasználatra – a panaszbeadvány szerint – a panaszos és társai roma származása miatt került sor.

Az Rtv. 13. § (2) bekezdése szerint *„a rendőr köteles a törvény rendelkezésének megfelelően, részlelhajlás nélkül intézkedni”*.

A K-i Rendőrkapitányság vezetője 05040-2062/1/2012.ált. számú átiratában rögzítette, hogy kényszerítő eszköz alkalmazására az Rtv. 48. § c) pont alapján került sor. Az intézkedést a rendőrök kultúráltnan hajtották végre, megalázó, származásra utaló kijelentéseket nem tettek. Hozzáteszi még a kapitányságvezető úr, hogy a panaszos és társai származását egyébként sem ismerik.

Tekintettel arra, hogy az átirat egyértelműen cáfolta a panaszos állítását, az egyenlő bánásmód követelményének megsértése nem állapítható meg. A panaszt e tekintetben **elutasítom**.

4. A panaszos sérelmezte, hogy az intézkedést foganatosító rendőrök rángatták, miközben kivitték az épületből.

A panasz ezen része tekintetében az Rtv. 47. §-a nyújt eligazítást, mely szerint „*a rendőr – intézkedése során – az ellenszegülés megtörésére testi erővel cselekvésre vagy a cselekvés abbahagyására kényszerítést (testi kényszerít) alkalmazhat*”. Az Rtv. 16. § (1) bekezdése szerint pedig „*a rendőr kényszerítő eszközt csak a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén, az arányosság elvének figyelembe tartásával alkalmazhat úgy, hogy az nem okozhat aránytalan sérelmet az intézkedés alá vontnak. Nincs helye a kényszerítő eszköz további alkalmazásának, ha az ellenszegülés megtört, és a rendőri intézkedés eredményessége nélkül is biztosítható.*”

A panaszos elmondásával ellentétben, az előállítás végrehajtásáról / kényszerítő eszköz alkalmazásáról szóló jelentés szerint a panaszossal szemben az intézkedés során kényszerítő eszközként kizárólag bilincs alkalmazására került sor. Ezt megerősíti a K-i Rendőrkapitányság vezetője 05040/2062/1/2012.ált. számú átiratában, melyben rögzíti, hogy „*a személyes szabadság korlátozására valamennyi gyanúsítottal szemben az 1994. évi XXXIV. tv. (rendőrségről szóló) 33. § (2) bek. b) pont, míg a kényszerítő eszköz alkalmazására a 48. § c) pont alapján került sor. Egyéb más kényszerítő eszköz alkalmazása nem történt.*” Az iskolában felszerelt kamera által készített felvételeken sem látható, hogy az intézkedést foganatosító rendőrök közül bármelyik is a panaszost rángatná.

Tekintettel arra, hogy mind a rendőrségi iratok, mind az eseményről készült videofelvétel a panaszos állítását cáfolták, az e körben előadott panaszt **elutasítom**.

5. A panaszos kifogásolta törvényes képviselője értesítésének elmaradását.

A fogvatartott hozzátartozója értesítésének kötelezettségét az Rtv. 18. § (1) bekezdése tartalmazza, amely kimondja, hogy „*a fogvatartott részére biztosítani kell azt a lehetőséget, hogy egy hozzátartozóját vagy más személyt értesítsen, feltéve, hogy ez nem veszélyezteti az intézkedés célját. Ha a fogvatartott nincs abban a helyzetben, hogy e jogával élhessen, az értesítési kötelezettség a rendőrséget terheli. Ha*

a fogvatartott fiatalokú vagy gondnokság alá helyezett, haladéktalanul értesíteni kell törvényes képviselőjét vagy gondnokát.”

A panaszos sérelmezte, hogy az ő és társai szüleit a rendőrök nem értesítették az előállításról. Az érintett szülők gyermekeik előállításáról úgy szereztek tudomást, hogy néhány gyermek elfutott az iskolából szólni nekik a történetekről.

A panaszbeadvány tartalmával ellentétben, az előállítás végrehajtásáról / kényszerítő eszköz alkalmazásáról szóló jelentés rögzíti, hogy a panaszos törvényes képviselőjének kiértesítése megtörtént. A K-i Rendőrkapitányság vezetője 05040/2062/1/2012.ált. számú átiratában pedig leírta, hogy a panaszos és társai törvényes képviselőit értesítették, és szolgálati gépkocsival képviseleti joguk gyakorlása érdekében a rendőrkapitányság épületébe beszállították őket. A fentieket alátámasztja a rendőrkapitányságon kiállított igazolás is, melyen szerepel a panaszos törvényes képviselőjének neve, címe, telefonszáma, illetve hogy ezen személy kiértesítése 2012. február 23-án 10 óra 20 perckor megtörtént. Az igazolást a panaszos aláírásával is ellátta.

A fentiek alapján megállapítható, hogy a panaszos törvényes képviselőjének értesítése megtörtént, így a panaszt e tekintetben **elutasítom**.

6. A panaszos sérelmezte, hogy a személyi szabadság korlátozásáról kiállított igazoláson rosszul szerepel a személyi szabadság korlátozásának vége.

Az Rtv. 33. § (4) bekezdés szerint *„az előállítottat szóban vagy írásban az előállítás okáról tájékoztatni kell, és az előállítás időtartamáról részére igazolást kell kiállítani”*.

A panaszos törvényes képviselője 2012. április 2-án kelt levelében leírta, hogy *„kaptunk igazolást a személyi szabadság korlátozásáról, amin azonban rosszul szerepel a személyi szabadság korlátozásának vége, azonban ezt csak a napokban vettem észre”*. A törvényes képviselő szerint a panaszos délelőtt 10 órakor érkezett és délután 3 óra körül távozott a rendőrségről.

A K-i Rendőrkapitányság vezetője 05040/2062/1/2012.ált. számú átiratában a panaszos szabadon bocsátásának időpontjaként 12 óra 50 perctet jelölt meg. A személyi szabadság korlátozásáról szóló igazoláson ezzel megegyező időpont szerepel. Az igazolást a panaszos aláírásával ellátta.

Tekintettel arra, hogy a panaszos az igazolás aláírásával elfogadta az iratban foglaltakat, a panaszos tisztességes eljáráshoz való joga nem sérült, a panaszt e tekintetben **elutasítom**.

III.

A Panasztestület a panaszos által előterjesztett panaszt megvizsgálta, és a fent hivatkozott állásfoglalásában azt megalapozottnak találta. A Panasztestület megállapította a panaszos emberi méltóságához, valamint a személyes szabadsághoz való jogának sérelmét.

A határozat II. részében részletesen kifejtett indokok alapján a Panasztestület megállapításaival **2., 3., 4., 5. és 6.** számokon jelzett kifogások tekintetében egyet-értek, az **1.** számon jelzett kifogás tekintetében pedig eltérő álláspontomat (jogszabállyal alátámasztott részletes indokolással együtt) fentebb kifejtettem.

Hatásköri és illetékességi szabályokat az Rtv. 92. § (1) bekezdése, illetve a 93/A. § (6) és (7) bekezdése tartalmazza.

Határozatom az alábbi jogszabályokon alapul:

♦ Magyarország Alaptörvénye II. cikk, IV. cikk, XV. cikk (2) bekezdés, XXIV. cikk (1) bekezdés;

♦ a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 326. § (7) bekezdése, valamint a 330. § (2) bekezdése;

♦ a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény 100. § (1) a) pontja és (2) bekezdése, valamint a 109. § (1) és (3) bekezdései;

♦ a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 13. § (2) bekezdés, 15. § (1) bekezdés, 16. § (1) bekezdés, 18. § (1) bekezdés, 33. § (2) b) pont és (4) bekezdés, 47. §, 48. §, 92. § (1) bekezdés, 93. § /A (6), (7) és (9) bekezdései;

♦ Rendőrség Szolgálati Szabályzatáról szóló 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet 39. § (1) bekezdés, 41. § (1) bekezdés;

♦ A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény 175. § (1) bekezdés és (3) bekezdés e) pont, 271. § (1) és (2) bekezdések.

Budapest, 2012. augusztus 21.

Dr. Hatala József r. altábornagy
országos rendőrfőkapitány

Az alapvető jogok biztosának jelentése az AJB-2860/2012. számú ügyben

Az eljárás megindítás

A médiából értesültem arról, hogy a sajkókazai Dr. Ámbédkar Iskola épületét 2012. február 23-án, délelőtt, 8-10 rendőr körbevette, majd négy 14–16 éves cigány nemzetiségű fiatakorút (3 lányt és egy fiút) intézkedés alá vontak és megbilincselve előállítottak a rendőrségre.

Az iskolát fenntartó Dzsaj Bhím Buddhista Közösség vezetője szerint a fiatalkorúakat a rendőrség korábban már kihallgatta, mert két lány egy fiú miatt összekülönbözött. A rendőrök az iskola épületébe is bementek, és ott a pedagógusok jelenlétében „cigányozni” kezdtek. Az volt a gyanúja, hogy a rendőrök a népszámlálást érintő nyomozás sajtóvisszhangja miatt, „bosszúból” jártak el a fiatalkorúakkal szemben.

Az iskolaigazgató panaszt tett az ügyben a rendőrségen. Kifogásolta a bilincs használatát, mivel szerinte a diákok nem tanúsítottak ellenállást. Aránytalannak ítélte, hogy egy „diákcsínynek” mondható veszekedés miatt „mikrobusznyi rendőr” jelent meg az iskolában. Az esettől függetlenül panaszolta továbbá, hogy a rendőrség adatokat akart gyűjteni a cigány lakosságtól a népszámlálásnál tett vallási nyilatkozataiknak rendőrség által történő felhasználásához.

Figyelemmel arra, hogy a rendelkezéseimre álló információk alapján az ügyben több alapvető jog sérelme veszélyének a gyanúja is felmerült, az alapvető jogok biztosáról szóló 2011. évi CXI. törvény (Ajbt.) 18. § (4) bekezdése alapján hivatalból vizsgálatot indítottam. A vizsgálat eredményes befejezése érdekében a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei rendőrfőkapitánytól, és az iskola igazgatójától tájékoztatást, valamint a vonatkozó dokumentumok megküldését kértem. A diákok szülei panaszt

tettek a Független Rendészeti Panasztestületnél (FRP), ezért a Testület ügyben kialakított állásfoglalását is bekértem.

Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy az Ajbt. 1. § (2) bekezdése alapján az alapvető jogok biztosa tevékenysége során – különösen hivatalból indított eljárások lefolytatásával – megkülönböztetett figyelmet fordít a gyermekek és a Magyarországon élő nemzetiségek jogainak védelmére is.

Az érintett alapvető jog(ok)

♦ *a jogállamiság elvéből következő jobbiztonság követelménye* (Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés „Magyarország független, demokratikus jogállam.”)

♦ *a tisztességes eljáráshoz való jog* (Alaptörvény XXIV. cikk „Mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék.”)

♦ *a személyes szabadsághoz való jog* (Alaptörvény IV. cikk „Mindenkinek joga van a szabadsághoz és a személyi biztonsághoz.”)

♦ *az élethez és az emberi méltósághoz való jog* (Alaptörvény II. cikk „Az emberi méltósághoz való jog sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg.”)

♦ *a gyermeki jogok* (Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdés „Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.”)

♦ *a hátrányos megkülönböztetés tilalma* (Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdés „Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.”)

Az alkalmazott jogszabályok

♦ a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (továbbiakban: Rtv.)

♦ a rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet (továbbiakban: Szolgálati Szabályzat)

♦ a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 1991. évi LXIV. törvény (a továbbiakban: Egyezmény)

♦ a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.)

♦ a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény (a továbbiakban: Btk.)

A megállapított tényállás

1. Az iskola igazgatója az alábbi tájékoztatást adta:

A rendőrség szerint a 2012. február 13. napján a Dr. Ámbédkar Iskola sajkókazai épületében történt incidens szolgáltatott alapot az előállításra. Az akkor történtek miatt a fiataikorú sértett és édesanyja 2012. február 13-án feljelentést tett a Sajokazai Rendőrőrsön. Két pedagógus utánuk ment a rendőrőrsre, ahol hallották, hogy a rendőrök megkérdezték a sértettől, hogy ő magyar-e (vagyis hogy nem roma-e). A sértett azt válaszolta, hogy igen, magyar, erre a rendőrök azt mondták, hogy „Példát fogunk statuálni, mert nem elég, hogy az általános iskolában is verik a gyerekeket, most már a cigány iskolában is verik egymást”.

2012. február 14-én a telephelyvezető egyeztető tárgyalást hívott össze az érintettekkel. Annak során kiderült, hogy nem az iskola területén történt az előző napi verekedés, fegyelmi tárgyalás kitűzése nem indokolt. A diákok azonban szóbeli megrovásban részesültek, mert iskolaidőben elhagyták az iskola területét, megszegve az iskola házirendjét.

2012. február 18-i hétfőgén egyenruhás rendőrök jelentek meg a sajkókazai roma telep házaiban, és megpróbálták meggyőzni a lakosokat, hogy írjanak alá egy nyilatkozatot arról, hogy hozzájárulnak a népszámlálás során közölt vallási hovatartozásuk adatainak felhasználásához. Ezt követően az iskola igazgatója, a Dzsaj Bhím Közösség tagja és a helyi cigány kisebbségi önkormányzat elnöke 2012. február 20-án feljelentést tett a Kazincbarcikai Városi Ügyészségen, mert szerintük a Kazincbarcikai Rendőrkapitányság eljáró rendőrei megvalósították a Btk. 221. §-ába ütköző – visszaélés titkos minősített adattal – bűncselekményt.

2012. február 23-án, délelőtt ¼10 körül az óraközi szünetben, 8-10 rendőr érkezett az iskolaépületébe. Egy rendőr kint maradt az udvaron, egy pedig a bejárati ajtónál. Három-négy rendőr a telephelyvezetőt kereste és négy szemközt szerettek volna vele beszélni. Közölték vele, hogy négy diákot szeretnének kihallgatni a február 13-án történtek miatt. A rendőrök semmiféle határozattal, idézéssel nem igazolták, hogy hova viszik a négy gyereket. A telephelyvezető elmondta a rendőröknek, hogy ezek a gyerekek kiskorúak, tankötelesek és iskolaidő van, kérte, hogy ne most vigyék el őket. Kérdezte a rendőröktől, hogy a szülőket értesítették-e, mert nem lehet kiskorút törvényes képviselő nélkül kihallgatni. A rendőröknek mindössze az volt a válaszuk, hogy ez egy hatósági intézkedés, jogilag el van intézve.

A rendőrök megvárták, amíg becsöngetnek, majd elküldték a telephelyvezetőt az érintett diákokért. Három tanuló megbilincseltek és kikísérték az épületből. Az intézkedés során kiderült, hogy a rendőröknél nincs elég bilincs. A negyedik intézkedés alá vont diák nyugalomban, ellenállás nélkül megvárta, amíg bilincset hoz-

nak, majd őt is megbilincseltek és elvitték. Egyik gyerek sem tanúsított ellenállást a rendőri intézkedés ellen, még a kezüket is önként tartották a bilincselő rendőr elé.

Egy mikrobuszba ültettek be két gyereket öt rendőr kíséretében, a másik kettőt külön autókban szállították a kapitányságra. Az úton a rendőrök a Dr. Ámbédkar Iskoláról érdeklődtek a gyerekektől, a kérdések a következőkre irányultak: valóban van-e ott tanítás, milyen tanárok vannak, szoktak-e dolgozatot írni, és van-e az iskolában Buddha-szobor.

Közben a rendőrkapitányságra megérkezett az iskolaigazgató és a fenntartó. Nem akarták őket a rendőrség épületébe beengedni, végül az igazgatót mégis beengedték. Az időközben megérkezett szülők a kapitányság folyosóján szintén hallottak nyomdafestéket nem tűrő szavakat, melyek a Dzsaj Bhím Közösségre irányultak.

A szülőknek nem küldtek semmiféle értesítést vagy idézést arról, hogy a gyermekeiket ki fogják hallgatni. Néhány gyerek elfutott az iskolából szólni az érintett szülőknek, így tudták meg, hogy a gyermekeik a rendőrségen vannak. Majd egy óra telt el úgy, hogy a diákok törvényes képviselő és védő nélkül voltak a rendőrkapitányságon.

Amikor a diákok a kapitányságra értek, levették róluk a bilincset, elvették mindenüket és előállítóhelyiségbe zárták őket. Megkezdődött kihallgatásuk védő és szülők nélkül.

Az egyik kiskorút aznap háromszor hallgatták ki. Először védő és szülő nélkül. Másodszor szülővel és harmadszor is szülővel, ám védő nélkül. Az ismételt kihallgatásra állítólag azért volt szükség, mert elromlott a számítógép.

Egyik kiskorú kihallgatásán sem volt jelen védő.

A törvényes képviselő nélkül foganatosított kihallgatásról nem készült jegyzőkönyv.

A kihallgatás után elengedték a diákokat, kivéve az egyiküket, akit még fél órára visszazártak az előállítóba, amíg el nem készítették a papírokat és vissza nem adták az elvett tárgyakat.

Az iskolaigazgató a Kazincbarcikai Rendőrkapitányságon még aznap panaszt tett a rendőri intézkedéssel szemben. Álláspontja szerint a bilincshasználat Rtv. szerinti feltételei nem álltak fenn, a kényszerítő eszköz alkalmazása jogellenes, így alapjogot sértő is volt.

Az igazgató szoros összefüggést látott a rendőrség két akciója (népszámlálással kapcsolatos adatgyűjtés, és a négy diák előállítása) között. Véleménye szerint az önkormányzat és a rendőrség egymással egyeztetve gyakorol nyomást a helyi cigány közösség szervezeteire, és magukra a közösség tagjaira (a diszkrimináció részben vallási, részben pedig etnikai alapú). Sajóközán komoly feszültségek forrása, hogy a település egyharmada rettenetes nyomorban él. A hatóságok rendészeti kérdésként

kezelik a szociális nyomort, az állam huszonegynéhány állandó rendőrt és heti rendszerességgel további átvezényelt rendőröket foglalkoztat a területen. A társadalmi problémák valódi kezelésére mindössze két fő szociális munkás áll az önkormányzat rendelkezésére. A szociális problémák kriminalizálásának logikus folytatása a helyi cigányság szervezeteinek rendőri megfélemlítése.

2. A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei rendőrfőkapitány a következőkről tájékoztatott:

Egy sajkókazai kiskorú – törvényes képviselőjével – feljelentést tett ismeretlen tettesek ellen, mert 2012. február 13-án 9 óra 30 perc körüli időben a sajkókazai, Sólóyom-telepen lévő Dr. Ámbédkár Iskolában az óráközi szünetben bántalmazták. Az egyik elkövető lefogta és visszatartotta, hogy egy korábbi nézeteltérésük miatt a többiek számon kérjék. Az elkövetők a sértettel kiabálni kezdtek, majd tetteleg bántalmazták. Nevezettek cselekménye alkalmas volt a Btk. 175. § (1) bekezdésbe ütköző és a (3) bekezdés első fordulata szerint minősülő – figyelemmel a (3) bekezdés e) pontjára – 18. életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett személyi szabadság megsértése büntett megállapítására.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Rendőr-főkapitányság 2012. február 16-án elrendelte a nyomozást, melynek lefolytatásával a Kazincbarcikai Rendőrkapitányságot bízta meg.

Nyomozás-taktikai okokból az elkövetőket – bűncselekmény elkövetésének gyanúja miatt – egy időben, 2012. február 23-án 9 óra 50 perckor előállították a sajkókazai Sólóyom-telep 2. szám alatt található Dr. Ámbédkár Iskolából. Az előállított személyeket korábban nem hallgatták ki gyanúsítottként. Ez indokolta egy időben, egy helyről történő előállításukat, ami biztosította az összebeszélésük elkerülését is.

Az előállítást vezető parancsnokon kívül 9 rendőr vett részt az intézkedésben. A 4 személy előállított szállításához minimum 8 rendőrrre volt szükség. Az iskola épületét az intézkedés során nem zárták be, a be- és kijárást a gyanúsítottakon kívül mindenki számára szabadon biztosították. A csoport vezetője az iskola igazgatóját kereste, de ő nem tartózkodott az épületben. Ezért a rendőri intézkedés célját a jelen lévő telephely vezetőjével közölte. Megadta továbbá az előállítandó személyek nevét és kérte, hogy a szünet végén, az óra kezdésekor hívja őket ki. Az előállítandó személyeket az intézkedés megkezdése előtt, a nyilvántartásból kinyomtatott személyes adatok és fényképek alapján azonosították. A tanulókkal közölték, hogy bűncselekmény elkövetésének gyanúja miatt a Kazincbarcikai Rendőrkapitányságra előállítják őket, melynek során kényszerítő eszközként, bilincset fognak alkalmazni. A kényszerítő eszköz alkalmazása a kezek előre bilincselésével valósult meg.

A személyes szabadság korlátozására az Rtv. 33. § (2) bekezdés b) pontja, míg a kényszerítő eszköz alkalmazására a 48. § c) pont alapján került sor. A rendőri intézkedés során sérülés vagy anyagi kár nem keletkezett.

A rendőri intézkedésről az előállítandó személyek törvényes képviselőit az egyik rendőr személyesen értesítette, majd szolgálati gépkocsival – képviseleti joguk gyakorlása érdekében – a rendőrkapitányságra szállították őket.

Valamennyi előállított személyt – törvényes képviselőjük jelenlétében – gyanúsítottként hallgatták ki. A bűncselekmény elkövetését részben elismerték, azonban annak tárgyi súlyával nem voltak tisztában. A gyanúsítottak részére védőt is kirendeltek, de ők – egyéb elfoglaltságra hivatkozva – a kihallgatáson nem tudtak megjelenni.

Az előállított személyek és törvényes képviselőik a panasztételi jogukra történő kioktatást megkapták, azonban sem a rendőri intézkedés, sem a gyanúsítás ellen nem éltek panasszal. Ezen nyilatkozatukat a személyes szabadság korlátozásáról szóló jelentés, illetve a gyanúsított kihallgatási jegyzőkönyv tartalmazza. A törvényes képviselők később, a nyomozás során a városi ügyészségen jelentettek be panaszt a védők kirendelésének elmaradása, illetve a gyermekeikkel szemben alkalmazott bilincselés miatt. A gyanúsított kihallgatást érintő panaszt a Kazincbarcikai Városi Ügyészség, mint alaptalant 2012. március 23-án kelt határozatával elutasította, és a beadványt megküldte a kényszerítő eszköz alkalmazásának törvényességi vizsgálatára illetékes Kazincbarcikai Rendőrkapitányságnak. A rendőrkapitányság az eljárást a Független Rendészeti Panasztestülethez benyújtott panaszok jogerős elbírálásáig felfüggesztette.

Két gyanúsítottat az előállítás napján 12 óra 50 perckor, a harmadik diákat 13 óra 05 perckor, a negyediket pedig 14 óra 20 perckor szabadon bocsátották. Az intézkedést a rendőrök kulturáltan hajtották végre, megalázó, származásra utaló kijelentéseket nem tettek. A rendőrkapitány tájékoztatása szerint egyébként nem ismerték a fiatalok származását.

A főkapitány leveléhez mellékelte az előállítás végrehajtásáról, illetve a kényszerítő eszköz alkalmazásáról szóló jelentéseket is. Ezek szerint a fiatalokat az Rtv. 29. § (1) bekezdése alapján igazoltatták, majd az Rtv. 33. § (2) bekezdés b) pontja alapján, mint bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható személyeket, előállították. Az intézkedés során az Rtv. 48. § c) pontja szerint, a szökés megakadályozása érdekében, bilincset alkalmaztak. Az Rtv. 18. § (1) bekezdésének megfelelően, a fiatalok előállítottak törvényes képviselőit értesítették. Az erről szóló igazoláson a törvényes képviselők neve és lakcíme szerepel. A 2012. február 23-án kelt parancsnoki vélemény és kivizsgálás szerint a fiatalok igazoltatása, előállítása, valamint velük szemben a kényszerítő eszköz alkalmazása jogszerű, szakszerű és arányos volt.

2012. február 23-án 11 óra 30 perc körüli időben a városi rendőrkapitányságon megjelent a Dr. Ámbédkár Iskola igazgatója, aki a szóban forgó rendőri intézkedés-sel szemben panasszal élt, mert szerinte a rendőri intézkedés alapjául szolgáló cselekmény nem bűncselekmény, csak egy diákok közti veszekedés volt, és nem is az iskola területén történt. Egyébként a rendőri intézkedés időpontjában nem tartózkodott a helyszínen, arról csak hallomásból értesült. Panaszában kitért egy korábbi – 05040/1591/2011.bü. – folyamatban lévő büntetőügy (a népszámlálással kapcsolatban indult nyomozás) részleteire is. A rendőri intézkedés elleni panaszt érdemi vizsgálat nélkül elutasították, mivel az nem jogosulttól származott. A 05040/1591/2011. bü számú ügyre vonatkozó panaszát ugyanezen ok miatt a Kazincbarcikai Városi Ügyészség utasította el.

2011. október 6-án Sajókaza község jegyzője tett büntető feljelentést, mert szerinte a községben a népszámlálás során jogsértés történt. Egyes népszámlálási kérdőívek internetes kitöltését ugyanis jogosulatlan személyek ellenőrizhetetlen módon végezték. A feljelentés szerint a cselekmény elkövetésének anyagi vagy más haszonszerzési célja (pl. a későbbiekben állami támogatások igénybevétele) lehetett.

2011. október 6-án a 05040/1591/2011. bü. számon feljelentés-kiegészítés elrendelésére került sor a Btk. 278. § (1) bekezdésbe ütköző és a szerint minősülő hamis statisztikai adatszolgáltatás vétsége elkövetésének gyanúja miatt. A nyomozó hatóság megkereste a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) Miskolci Igazgatóságát és kérte, vizsgálják meg, hogy az interneten leadott, a KSH rendszerében regisztrált előzetes adatok alapján megállapítható-e, hogy valamely vallási közösség tagjainak száma az előző népszámlálási adatokhoz képest irreálisan megnőtt volna. A válasz szerint két népszámlálási körzetben kiugróan magas volt a Dzsaj Bhím Közösséghez tartozók aránya. Az ügyben október 18-án nyomozást rendeltek el.

A rendőrség bekérte a KSH-tól a népszavazás során interneten leadott sajkócazi statisztikai adatlapokat. A KSH válasza szerint a statisztikáról szóló 1993. évi XLVI. törvény 18. § (1) bekezdése szerint az adatszolgáltatóval kapcsolatba hozható egyedi adat csak statisztikai célra használható, mással csak akkor közölhető és abban az esetben adható át, valamint hozható nyilvánosságra, ha ehhez az adatszolgáltató előzetesen hozzájárul. Az adatlapok megküldésének tehát az volt a feltétele, hogy az érintett sajkócazi lakosok írásban hozzájárulnak annak közléséhez.

A nyomozóhatóság – ügyészi utasításra – megkereste a KSH által megküldött lakcímekeket és írásban nyilatkoztatta az ott lakókat arról, hogy hozzájárulnak-e ahhoz, hogy a számlálóbiztos által kitöltött kérdőíveket a nyomozó hatóság megkapja. A hozzájáruló nyilatkozatok birtokában ismét meg kellett keresni a KSH-t, és kérni az adatlapok kiadását.

A KSH azonban megtagadta azt, arra hivatkozva, hogy a népszámlálásról szóló 2009. évi CXXIX. törvény 3. § (3) bekezdése szerint „a népszámlálás során gyűjtött adatok kizárólag statisztikai célra használhatók”. Ezen kívül a népszámlálás során gyűjtött adatok, az információs önrendelkezési jogról és információs szabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (a továbbiakban Infotv.) alapján személyes adatnak, ezen belül a vallásra, világnézetre vonatkozó adatok különleges adatnak minősülnek, továbbá ugyanezen törvény leírja, hogy a statisztikai célra felvett, átvett vagy feldolgozott személyes adatok – ha törvény eltérően nem rendelkezik – csak statisztikai célra kezelhetők. Ebben az esetben speciális törvényi rendelkezésnek a népszámlálásról szóló 2009. évi CXXIX. törvény idézett szabálya minősül, ez pedig nem enged eltérést, vagyis a népszámlálási kérdőíven felvett adatok semmilyen más, az eredetétől eltérő célra nem használhatók fel, mivel egyéb eljárás esetén sérülne az Infotv. 4. §-ában szabályozott célhoz kötött adatkezelés elve.

A nyomozást ezért a Be. 190. § 1) bekezdés b) pontja alapján – mivel a nyomozás adatai alapján nem volt megállapítható bűncselekmény elkövetése és az eljárás folytatásától sem volt eredmény várható – megszüntették.

A 05040/1591/2011.bü. (népszámlálással kapcsolatos) és a 05040/238/2012.bü. számú (személyi szabadság megsértése) ügyek között semmiféle összefüggés nincs, azok egymástól teljesen elkülönülnek.

3. Az iskolaigazgató arról tájékoztatott, hogy a diákokkal szembeni intézkedést az iskolai kamera rögzítette, az így készült felvétel pedig két internetoldalon is megtalálható: http://petofitca.blog.hu/2012/02/25/nem_igazolja_a_rendoroket_a_biztonsagi_kamera_1 és a <http://www.youtube.com/watch?v=4GGtGycvUeg>

A felvételen látható, hogy több rendőr körüláll egy fiatal lányt. A lány és a rendőrök beszélgetnek, majd a diák önként nyújtja kezét a rendőrök felé, olyan helyzetben, mintha a bilincs felhelyezését kívánná elősegíteni. A felvételen maga a bilincselés nem látszik.

Közben egy fiú megbilincselése is megtörténik, a felvétel szerint ő sem tanúsít ellenállást, nyújtja a kezét a bilincs felhelyezéséhez.

Feltehetően egy tanár előkísér egy másik lányt, akit szintén megbilincselnek.

Ellenállást egyik tanuló sem tanúsít, szökést nem kísérel meg, a felvételen szereplő valamennyi személy mozgása nyugodt. Az első lányt két rendőr elvezeti, két oldalán állva lekísérik a lépcsőn. A fiút egy rendőr, és feltehetően egy tanárnő kíséri. A második lányt szintén egy rendőr kíséri ki az épületből. (Ezek az események 1 perc 7 másodperc alatt zajlottak le.) Az iskolában marad két rendőr, egy tanárnő hozzájuk kíséri ki a negyedik gyanúsított lányt, aki nyugodtan várja meg a bilincselés visszaérkező két rendőrt. Társaihoz hasonlóan ellenállást nem tanúsítva,

a rendőrökkel együttműködve nyújtja a kezét, hogy megbilincseljék. A négy rendőr kikíséri. A felvételen testi kényszer alkalmazása nem látható.

4. A Független Rendészeti Panasztestület 215/2012. (VI.19.) számú állásfoglalása az egyik fiatal ügyében – az alábbiakra tekintettel – megállapította, hogy alapjogot súlyosan sértő rendőri intézkedés történt.

Az előállítás tekintetében

A Testület elfogadta azt a rendőrségi álláspontot, hogy a panaszossal szemben fennállt a bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja, amelyre figyelemmel az Rtv. 33. § (2) bekezdés b) pontja kellő jogalapot biztosított a panaszos előállítására. Ugyanakkor az Rtv. 33. § (2) bekezdés b) pontja csupán lehetőséget teremt az előállításhoz, és az adott esetben a rendőrség diszkrecionális jogkörébe tartozik annak eldöntése, hogy valóban feltétlenül szükséges-e annak foganatosítása.

Azon kérdés megítéléséhez, hogy a rendőrség megalapozottan döntött-e a panaszos előállítása mellett, az Rtv. 15. §-ában előírt arányossági követelmény ad eligazítást. A rendelkezés értelmében „a rendőri intézkedés nem okozhat olyan hátrányt, amely nyilvánvalóan nem áll arányban az intézkedés törvényes céljával”, továbbá „több lehetséges és alkalmas rendőri intézkedés, illetőleg kényszerítő eszköz közül azt kell választani, amely az eredményesség biztosítása mellett az intézkedéssel érintettre a legkisebb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással jár”.

A rendőrség tájékoztatása szerint nyomozás-taktikai okai voltak annak, hogy a feltételezett elkövetőket 2012. február 23-án 9 óra 50 perckor egyszerre állították elő az iskolából. A kapitányságvezető által kifejtettek szerint, mivel a gyanúsítottakat az ügyben korábban még nem hallgatták ki, a legcélravezetőbb az volt, hogy – az összebeszélés megakadályozása érdekében – egy időben egy helyről állítsák elő őket.

Tényként rögzíthető, hogy a sértett még a bűncselekmény elkövetésének napján, 2012. február 13-án megtette feljelentését. A Kazincbarcikai Rendőrkapitányság 2012. február 14-én hatáskör hiányában a feljelentés áttételéről határozott, azonban 2012. február 16-án a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Rendőr-főkapitányság mégis ezt a rendőrkapitányságot bízta meg a nyomozás lefolytatásával. A kapitányságvezető tájékoztatása szerint az ügy iratai a kapitányságra 2012. február 22-én érkeztek meg, az intézkedés foganatosítására pedig másnap reggel került sor.

A Testület az előállítás indoka kapcsán azon kérdést vizsgálta, hogy a kitűzött cél, az összebeszélés megakadályozása tükrében, arányban álltak-e egymással az

előállítástól várható előnyök, valamint a személyes szabadságot korlátozó kényszerintézkedéssel a panaszosnak okozott joghátrányok. A Testület az arányosság megítélésekor – anélkül, hogy a rendőrség, mint nyomozó hatóság eljárását bírálta volna – egyebek mellett értékelte azt a tényt, hogy a bűncselekmény elkövetése és az előállítás foganatosítása között 10 nap telt el. Meggyőződése szerint az eltelt időtartamra, és arra való tekintettel, hogy a panaszosnak tudomása volt az ellene megtett feljelentésről, az összebeszélés megakadályozása nem olyan indok, amely az előállítás arányos voltát igazolhatná. Mivel a gyanúsítottaknak a rendőrség által megelőzni kívánt összebeszélésre 10 nap állt rendelkezésre, a Testület vélekedése szerint a megfelelő eljárás a Be. 67. § (2) bekezdése alapján a panaszos idézése lett volna. Erre való tekintettel aránytalan sérelmet okozott a fiatalos panaszos számára a nevelőtestület tagjai, és különösképpen társai előtt a vele szemben foganatosított előállítás.

A megismert összes körülményre tekintettel a Testület a panaszos előállítását aránytalanak, a panaszos személyes szabadságát súlyosan sértőnek ítélte meg. Tekintettel arra, hogy a panaszost többek szeme láttára, saját oktatási intézményéből állították elő, a Testület megállapította, hogy az előállítás egyúttal a panaszos emberi méltósághoz való jogának sérelmét is megvalósította. A Testület ezen megállapításánál azt is figyelembe vette, hogy a szóban forgó településen a lakosság lélekszámánál fogva egy ilyen esemény rövid idő alatt és viszonylag széles körben elterjed, amely az emberi méltóság fokozott sérelmével jár.

A bilincs alkalmazása vonatkozásában

A kényszerítő eszközök alkalmazásának általános szabályait az Rtv. 16. §-a rendezi. E szerint a rendőr kényszerítő eszközt csak a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén, az arányosság elvének figyelembe vételével alkalmazhat úgy, hogy az nem okozhat aránytalan sérelmet az intézkedés alá vontnak. Nincs helye a kényszerítő eszköz további alkalmazásának, ha az ellenszegülés megtört, és a rendőri intézkedés eredményessége e nélkül is biztosítható.

Ezt a szabályt egészítik ki a Szolgálati Szabályzat 39. §-ában foglalt rendelkezések akként, hogy az Rtv. szerinti kényszerítő eszköz csak akkor alkalmazható, ha az intézkedés alá vont magatartása, ellenszegülésének mértéke annak Rtv. szerinti alkalmazását indokolja. A nagyobb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással járó kényszerítő eszköz akkor alkalmazható, ha a kisebb korlátozással, sérüléssel vagy károkozással járó kényszerítő eszköz alkalmazása nem vezetett eredményre vagy sikere eleve kilátástalan.

Az Rtv. 48. §-a alapján a rendőr bilincset alkalmazhat a személyi szabadságában korlátozni kívánt vagy korlátozott személy a) önkárosításának megakadályozására, b) támadásának megakadályozására, c) szökésének megakadályozására, d) ellenszegülésének megtörésére.

A bilincs alkalmazásának szabályait a Szolgálati Szabályzat 41. § (1) bekezdése tovább részletezi. „Bilincs alkalmazása, az Rtv. 48. §-ában meghatározott esetekben különösen azzal szemben indokolt

a) aki erőszakos, garázda magatartást tanúsít, és ennek abbahagyására testi kényszerrel nem készíthető,

b) aki az intézkedő rendőrt, annak segítőjét, valamint az intézkedésben közreműködőt megtámadja,

c) akinek az elfogására bűncselekmény elkövetésének megalapozott gyanúja miatt került sor, és szökése bilincs alkalmazása nélkül nem akadályozható meg,

d) akinek a jogszerű intézkedéssel szembeni ellenszegülése testi kényszerrel nem törhető meg,

e) aki önkárosító magatartást tanúsít vagy ilyen magatartás tanúsításával fenyeget,

f) akinek fogvatartása során kísérését rendelték el, és a kísért személy veszélyessége azt indokolja, vagy

g) akit egyedül intézkedő rendőr állít elő.”

A Testület rendelkezésére bocsátott, az előállítás végrehajtásáról, illetve kényszerítő eszköz alkalmazásáról szóló jelentés szerint, a panaszossal szemben 9 óra 50 perctől 10 óra 10 percig alkalmaztak bilincset az Rtv. 48. § c) pontja alapján, szökés megakadályozása érdekében. A kapitányságvezető beszámolója szerint a terheltekkel azt közölték, hogy bűncselekmény elkövetésének gyanúja miatt állítják elő őket a Kazincbarcikai Rendőrkapitányságra, és velük szemben kényszerítő eszközként bilincset fognak alkalmazni. A kényszerítő eszköz alkalmazása a kezek előre bilincselésével történt. Egyéb kényszerítő eszköz alkalmazására nem volt szükség, az intézkedés során sérülés vagy anyagi kár nem keletkezett.

A Testület az intézkedő rendőrök előadásában nem tudott feltárni olyan elemet, ami a konkrét esetben a szökés veszélyét, vagy bármely egyéb bilincselési ok alkalmazását megalapozta volna. A jelentésekben a rendőrök nem számoltak be sem szökésről, vagy arra utaló magatartásról, sem támadásról, és olyan aktív ellenszegülésről sem, ami legitim okot adott volna a bilincs használatára. A kapitányságvezető levelének megfogalmazása – miszerint a terheltekkel az intézkedés indokának megjelölésével egy időben közölték, hogy kényszerítő eszközként bilincset fognak alkalmazni velük szemben – arra enged következtetni, hogy a bilincs alkalmazására egyfajta automatizmusként, az előállítás mintegy természetes velejárójaként került sor.

A Testület által megtekintett videofelvétel a rendőrségi dokumentumok által valószínűsített szökés veszélyét egyáltalán nem támasztja alá. A felvételen egyértelműen látszik, hogy a panaszoszt több rendőr állja körül – a panaszos életkorára és nemére tekintettel –, a rendőri túlerő mértéke különösen valószínűtlenné teszi, hogy a panaszos szökésétől alappal lehetett tartani. A felvételen látható, hogy a panaszos és a rendőrök beszélgetnek, majd a panaszos önként nyújtja kezeit a rendőrök felé. A felvételen semmiféle ellenállás nem figyelhető meg, valamennyi személy mozgása kifejezetten nyugodt.

Állásfoglalásában a Testület felhívja a rendőrség figyelmét arra a tényre, hogy amennyiben fenn is állt volna a szökés vagy a támadás veszélye, bilincs csak akkor lett volna alkalmazható – figyelemmel az Rtv. 15. §-ában és a 16. § (1) bekezdésében foglalt arányosság követelményére, illetve a Szolgálati Szabályzat 39. §-ában előírt fokozatosság elvére –, ha a testi kényszer alkalmazása nem vezetett volna eredményre, vagy már eleve kilátástalan lett volna annak sikere. Ilyen körülményről ugyanakkor az iratok nem tesznek említést, sőt, arról számolnak be, hogy „egyéb kényszerítő eszköz alkalmazása nem volt szükséges”.

A fentiek alapján a Testület álláspontja szerint súlyos mértékben sérült a panaszos emberi méltósághoz való joga, mivel a bilincs alkalmazására jogalap nélkül került sor.

A hátrányos megkülönböztetés tilalmának kérdése

A panaszbeadvány kifejezetten utal arra, hogy a panaszos megbilincselése sértette az Rtv. 13. § (2) bekezdésében rögzített részrehajlásmentes intézkedés kötelezettségét, mivel a rendőrök viselkedése, és a korábbi, 2012. február 14-én tett feljelentés alkalmával a rendőrök részéről elhangzott kijelentések a panaszos számára egyértelművé tették, hogy vele és társaival szemben vélt roma származásuk miatt történt a jogellenes bilincshasználat.

A részrehajlásmentes intézkedés követelményét az Rtv. 13. § (2) bekezdése rögzíti, amely szerint „a rendőr köteles a törvény rendelkezésének megfelelően, részrehajlás nélkül intézkedni”. A rendőri fellépés e követelmény értelmében az érintettel szemben nem lehet hátrányosabb (vagy előnyösebb) pusztán azért, mert személye – akár a személyes körülményei, akár valamely társadalmi csoporthoz tartozása miatt – a rendőr számára ellenszenves (vagy rokonszenves). A Testület erre tekintettel megvizsgálta a panaszos által sérelmezetteket.

A rendőrt megillető törvényes jogosítványok esetleges részrehajló alkalmazását a Testületnek a fenti rendelkezésen kívül azért is vizsgálnia kellett, mert az Rtv.

92. §-a szerint a Testület az alapjogsérelem megállapításáról dönt, ebbe a körbe pedig az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdésében rögzített, hátrányos megkülönböztetést tilalmazó rendelkezés is beletartozik, vagyis követelmény, hogy a rendőrség jogtalan megkülönböztetés nélkül éljen a rendelkezésére álló jogszabályi felhatalmazásokkal.

Levelében a kapitányságvezető a Testület kérdésére kifejezetten kijelentette, hogy az intézkedés alá vont személyek származását nem ismerik, a bilincselés indokaként pedig valamennyi rendőrségről beérkezett irat egyértelműen az Rtv. 48. § c) pontját jelöli meg.

A fentiek alapján a Testület arra a következtetésre jutott, hogy a bilincs használatának indokát illetően a panaszos és a rendőrség álláspontja egymásnak teljes mértékben ellentmond, amely ellentmondás egyéb bizonyítékok hiányában megnyugtatóan nem oldható fel. Ennek okán a Testület úgy foglalt állást, hogy a részrehajlás Rtv. 13. §-ában foglalt tilalmának megsértése, és ez által a panaszos tisztességes eljáráshoz való jogának sérelme, illetve az egyenlő bánásmód követelményének megsértése nem állapítható meg.

A tisztességes eljáráshoz való jog tekintetében

A panaszbeadványban foglaltak szerint a panaszos és társai szüleinek a rendőrök nem küldtek semmiféle értesítést vagy idézést arról, hogy gyermekeiket kihallgatásra viszik. Az érintett szülők a gyermekek előállításáról úgy szereztek tudomást, hogy néhány gyermek elfutott az iskolából, hogy szóljon nekik.

Az Rtv. 18. § (1) bekezdése a következőket mondja ki: „A fogvatartott részére biztosítani kell azt a lehetőséget, hogy egy hozzátartozóját vagy más személyt értesítsen, feltéve, hogy ez nem veszélyezteti az intézkedés célját. Ha a fogvatartott nincs abban a helyzetben, hogy e jogával élhessen, az értesítési kötelezettség a rendőrséget terheli. Ha a fogvatartott fiatalkorú vagy gondnokság alá helyezett, haladéktalanul értesíteni kell törvényes képviselőjét vagy gondnokát.” Ezen törvényhely kötelezően előírja tehát, hogy a fiatalkorú fogvatartott törvényes képviselőjét vagy gondnokát haladéktalanul értesíteni kell.

A panaszbeadványban sérelmezettekkel szemben a rendőrségi iratokból egyértelműen az tűnik ki, hogy az intézkedés tényéről az előállítandó személyek (köztük a panaszos) törvényes képviselőit egy rendőr értesítette, illetve ezt követően szolgálati gépkocsival képviseleti joguk gyakorlása érdekében a rendőrkapitányságra szállította őket.

A Testület úgy véli, hogy a rendőrségi iratokban foglalt állításokat messzemenően alátámasztja az a rendőrkapitányságon kiállított igazolás, melyet a panaszos aláírásával látott el. Az igazolás tartalmazta a törvényes képviselő nevét, lakcímét, telefonos elérhetőségét is, valamint az arra való utalást, hogy a panaszos hozzátartozójának értesítése járőr segítségével, 2012. február 23-án 10 óra 20 perckor megtörtént.

A fentiek alapján a Testület megállapította, hogy a panaszos törvényes képviselőjének értesítése megtörtént, tehát a panaszos tisztességes eljáráshoz való joga e vonatkozásban nem szenvedett sérelmet.

A vizsgálat megállapításai

1. A hatásköröm tekintetében

Feladat- és hatáskörömet, valamint az ennek ellátásához szükséges vizsgálati jogosultságaimat az Ajbt. határozza meg. Az Ajbt. 18. § (1) bekezdésének f) pontja szerint az alapvető jogok biztosához bárki fordulhat, ha megítélése szerint rendvédelmi szerv tevékenysége vagy mulasztása a beadványt tevő személy alapvető jogát sérti vagy annak közvetlen veszélyével jár (a továbbiakban együtt: visszásság), feltéve, hogy a rendelkezésre álló közigazgatási jogorvoslati lehetőségeket – ide nem értve a közigazgatási határozat bírósági felülvizsgálatát – már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva. Az Ajbt. 18. § (4) bekezdése szerint az alapvető jogok biztosja a hatóságok tevékenysége során felmerült, az alapvető jogokkal kapcsolatos visszásság megszüntetése érdekében hivatalból eljárást folytathat. A hivatalból indított eljárás természetes személyek pontosan meg nem határozható, nagyobb csoportját érintő visszásság kivizsgálására vagy egy alapvető jog érvényesülésének átfogó vizsgálatára irányulhat.

A központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról szóló 2010. évi XLIII. törvény 1. § (5) bekezdése, továbbá a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 4. § (1) bekezdése értelmében a vizsgálattal érintett rendőrség rendvédelmi szerv, tevékenységének vizsgálatára tehát – figyelemmel az Ajbt. 18. §-ára – kiterjed hatásköröm.

2. Az érintett alapvető jogok tekintetében

Az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdése szerint Magyarország *független, demokratikus jogállam*. Az Alkotmánybíróság több határozatában rámutatott, hogy a jogállam nélkülözhetetlen eleme a jogbiztonság. Az Alkotmánybíróság szerint a jogbiztonság az állam kötelességévé teszi annak biztosítását, hogy a jog egésze, egyes részterületei és az egyes jogszabályok is világosak, egyértelműek, működésüket tekintve kiszámíthatóak és előreláthatóak legyenek a norma címzettjei számára. A jogbiztonság nem csupán az egyes normák egyértelműségét követeli meg, de az egyes *jogintézmények működésének kiszámíthatóságát* is.

Az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdése szerint mindenkinek joga van ahhoz, hogy ügyeit a hatóságok részrehajlás nélkül, tisztességes módon és ésszerű határidőn belül intézzék. A hatóságok törvényben meghatározottak szerint kötelesek döntéseiket indokolni. „*A tisztességes eljárás* olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek figyelembevételével lehet megítélni.” (6/1998. (III.11.) AB határozat és 14/2004. (V.7.) AB határozat)

Álláspontom szerint a jogállamiság és a tisztességes eljárás követelményének nemcsak szabályozási szinten, de a *jogalkalmazó szervek mindennapi gyakorlatában* is folyamatosan érvényesülnie kell. A tisztességes eljáráshoz való jognak fokozottan kell érvényesülnie olyan ügyekben, amelyekben az érintettek között van gyermek, különös tekintettel, ha éppen a gyermek az, akit eljárás alá vontak.

Az Alaptörvény II. cikke alapján az *emberi méltóság* sérthetetlen, minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz. A korábban irányadó és az Alaptörvény hatályba lépését követően is hivatkozási pontot jelentő alkotmánybírói gyakorlat az emberi méltósághoz való joggal kapcsolatosan arra hívja fel a figyelmet, hogy a méltóság az emberi élettel eleve együtt járó minőség, amely oszthatatlan és korlátozhatatlan, s ezért minden emberre nézve egyenlő. Az egyenlő méltósághoz való jog az élethez való joggal egységben azt biztosítja, hogy ne lehessen emberi életek értéke között jogilag különbséget tenni. Emberi méltósága és élete mindenkinek érinthetetlen, aki ember, függetlenül fizikai és szellemi fejlettségétől, illetve állapotától, és attól is, hogy emberi lehetőségéből mennyit valósított meg, és miért annyit.¹ Az alkotmánybírói gyakorlat kiemeli, hogy az emberi méltósághoz való jog az ún. *általános személyiségi jog* egyik megfogalmazásának tekinthető. Az általános személyiségi jog „anyajog”, azaz olyan szubszidiárius alapjog, amelyet mind az Alkotmánybíróság, mind a bíróságok minden esetben felhívhatnak

¹ 64/1991. (XII. 17.) AB határozat, ABH 1991.

az egyén autonómiájának védelmére, ha az adott tényállásra a konkrét, nevesített alapjogok egyike sem alkalmazható.

Az Alkotmánybíróság 66/1991. (XII. 21.) határozatában kifejtette, hogy a *személyes szabadsághoz való alapvető emberi jogot* törvény – a büntető jogszabály – az Alkotmány megengedő rendelkezése folytán [55. § (1) bekezdés] korlátozhatja. A személyes szabadságnak jogszerű („törvényes”) elvonása is okozhat alaptalan sérelmet. Az egyes korlátozó rendelkezések csak akkor fogadhatók el alkotmány-szerűnek, ha az általuk elérni kívánt és alkotmányosan elismert célhoz képest a korlátozás szükségszerű és arányos. Az arányosság értékeléséhez hozzátartozik az is, hogy a korlátozás folytán esetleg bekövetkező és eleve ki nem küszöbölhető sérelmek elfogadható mérvű enyhítésére garanciák legyenek. *Megfelelő garanciák* nélkül a szabadság-elvonásra lehetőséget adó jogszabályok alkotmány-szerűsége válhat kétségesse.

Az Alaptörvény XVI. cikk (1) bekezdése rögzíti *a gyermek védelemhez és gondoskodáshoz való jogát*, e szerint „Minden gyermeknek joga van a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.”

Amint azt az Alkotmánybíróság több határozatában kifejtette „A gyermek ember, akit minden olyan alkotmányos alapvető jog megillet, mint mindenki más, de ahhoz, hogy a jogok teljességével képes legyen élni, biztosítani kell számára az életkorának megfelelő minden feltételt a felnőtté válásához.” Ezért az Alkotmány 67. § (1) bekezdése a gyermek alapvető jogairól szól, egyidejűleg a család (szülők) az állam és a társadalom kötelezettségeit is megszabva. A testület arra is rámutatott, hogy a felhívott alapjog és az Alkotmány 16. §-a (az ifjúság érdekeinek védelme) együttesen értelmezendő, amiből az következik, hogy a gyermekről való gondoskodás komplex feladat.²

A gyermek, mint az alapjogok alanya oldalán az életkorból adódó hátrányokat az állam oldaláról az az intézményvédelmi kötelezettség egyenlíti ki, hogy az államnak aktívan kell cselekednie a gyermekek alapvető jogainak előmozdítása, érvényesítése és védelme érdekében. Ezt az alaptételt megtaláljuk a Gyermekjogi Egyezmény³ preambulumban is, amely rögzíti, hogy „a gyermeknek, figyelemmel fizikai és szellemi érettségének hiányára, különös védelemre és gondozásra van szüksége, nevezetesen megfelelő jogi védelemre, születése előtt és születése után egyaránt”. Az Egyezmény kimondja azt is, hogy „az állam szerveinek minden, a gyermeket érintő döntésükben elsősorban a *gyermek mindenképp felett álló érdekét* kell figyelembe venniük”.

² 79/1995(XII. 21.) AB határozat

³ 1991. évi LXIV. törvény a Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény kihirdetéséről

Az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdés rögzíti *az egyenlő bánásmód követelményét*, kimondja, hogy „az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja”. Az Alkotmánybíróság már legelső döntéseinek egyikében megállapította, és azóta következetesen alkalmazza, hogy a diszkrimináció tilalma nem jelenti minden megkülönböztetés tilalmát. A megkülönböztetés tilalmából az következik, hogy a jognak mindenkit egyenlőként (egyenlő méltóságú személyként) kell kezelnie; azonos tisztelettel és körültekintéssel, az egyéni szempontok azonos mértékű figyelembevételével kell a jogosultságok és a kedvezmények elosztásának szempontjait meghatározni.⁴ Az Alkotmánybíróság következetesen érvényesített álláspontja szerint a diszkrimináció tilalma elsősorban az alkotmányos alapjogok terén tett megkülönböztetésekre terjed ki. Az alkotmánybíróági gyakorlatban az emberi méltósághoz való jog és az egyenlő bánásmód követelménye szorosan összekapcsolódik: ha a megkülönböztetés nem alapvető jog tekintetében történt, az eltérő szabályozás alkotmányellenessége akkor állapítható meg, ha az az emberi méltósághoz való jogot sérti.

3. Az ügy érdemében

Az előállításról

A rendelkezésemre álló adatokból megállapíthatóan az előállítás 2012. február 23-án, ¾ 10 körül, tanítási időben történt, a sajkó kazai Dr. Ámbédkar Iskolából. A rendőrség a négy fiatal előállításának indokaként az Rtv. 33. § (2) bekezdés b) pontját jelölte meg. E rendelkezés értelmében a rendőr a hatóság vagy az illetékes szerv elé állíthatja azt, aki bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható. Az iskola igazgatója is beszámolt arról a 2012. február 13-án történt konfliktusról, ami után az egyik fiatal, törvényes képviselője segítségével feljelentést tett a Sajokazai Rendőrsőn. A rendőrfőkapitányi tájékoztatás szerint egy sajkó kazai lakos tett feljelentést ismeretlen tettesek ellen, mert 2012. február 13-án iskolai órák közti szünetben bántalmazták. A cselekmény alkalmas volt a Btk. 175. § (1) bekezdésbe ütköző és a (3) bekezdés első fordulata szerint minősülő – figyelemmel a (3) bekezdés e) pontjára – 18. életévét be nem töltött személy sérelmére elkövetett személyi szabadság megsértése büntett megállapítására, ezért elrendelték a nyomozást. Tehát fennállt a bűncselek-

⁴ 9/1990. (IV. 25.) AB határozat, ABH 1990, 46, 48.

mény elkövetésének megalapozott gyanúja, ami megfelelő jogalapot szolgáltatott az előállításra.

A büntetőjogi felelősség vizsgálata nem tartozik a hatáskörömbé, amennyiben azonban a nyomozás során tisztázódik, hogy a cselekmény nem bűncselekmény, a nyomozó hatóság megszünteti a büntetőeljárás.

Az FRP-nek az előállítás arányosságával kapcsolatban kifejtett álláspontjával teljes mértékben egyetértek. Az egy időben, egy helyszínről történt előállítás inkább a rendőrség az összebeszélés veszélyének megakadályozását jelölte meg. A rendőri intézkedésre okot adó konfliktus megtörténtétől az előállításig azonban 10 nap telt el. Ezen kívül az előállított diákok tudtak az ellenük tett büntetőfeljelentésről, az iskolában pedig a telephelyvezető az esetet kivizsgálva, az összes érintett részvételével egyeztetést folytatott. A fiatalokat a büntetőeljárás törvény előírásai alapján gyanúsított kihallgatásra idézni és nem előállítani kellett volna. Az intézkedés nem állt arányban az elérni kívánt céllal. Aránytalan sérelmet okozott az intézkedés alá vont fiatalkorúaknak, különösen azért, mert a velük szemben foganatosított rendőri intézkedések tanáraik és diáktársaik előtt történtek. Ezen kívül alkalmas volt arra is, hogy az intézkedés sorozatot végig néző diákokban is félelmet keltsen.

Megállapítom, hogy az előállítás sértette az intézkedéssel érintett fiatalok emberi méltóságához és személyes szabadságához fűződő alapjogát, valamint az intézkedés szemtanújaként jelenlévő diákok gyermeki jogait.

A bilincs alkalmazása

A Panasztestület értékelésével ebben a kérdésben is egyetértek. A rendelkezésemre álló dokumentumok nem tartalmaznak olyan körülményeket, illetve tényeket, amelyekből az eljáró rendőrök a fiatalok ellenszegülésére, támadására, illetve szökésére következtethettek volna. Az előállításról készült iskolai videofelvétel is – mind a négy előállított diák esetében – a rendőrséggel való teljes együttműködést bizonyítja. Az intézkedés során az eljáró rendőrök figyelmen kívül hagyták nemcsak az arányosság, de a fokozatosság elvét is és az adott körülmények mérlegelése nélkül, automatikusan alkalmaztak bilincset.

Megállapítom, hogy a bilincs alkalmazása jogszerűtlen és aránytalan volt, a rendőrök e vonatkozásban is megsértették az intézkedés alá vont diákok emberi méltóságához, illetve személyes szabadságához fűződő alapjogát.

A tisztességes eljárás kérdése

1. A törvényes képviselők értesítése és jelenlétük gyermekeik kihallgatásakor

Az FRP a hozzá forduló egyik fiatal ügyében megállapította, hogy a törvényes képviselők értesítése megtörtént, sőt, szolgálati autóval biztosították a szülők megjelenését a gyanúsított kihallgatására.

Az iskola igazgatója szerint nem értesítették a szülőket arról, hogy gyermekeiket kihallgatják. Néhány gyermek az iskolából értesítette őket a történekről, ami után bementek a rendőrségre. Egy óra telt el úgy, hogy a gyermekek törvényes képviselő és védő nélkül voltak a rendőrségen. Az egyik kiskorút aznap háromszor hallgatták ki, először védő és szülő nélkül, erről a kihallgatásáról azonban nem készült jegyzőkönyv.

A rendelkezésemre bocsátott rendőri jelentés szerint a szülőket rendőr értesítette a gyermekeik előállításának foganatosítása közben, az előállítás tényéről és a tervezett nyomozati cselekményekről. A gyanúsítottak kihallgatásáról készült jegyzőkönyvek pedig tartalmazzák, hogy a törvényes képviselők jelen voltak a kihallgatásokon.

Az egymásnak ellentmondó bizonyítékok nem teszik lehetővé a tisztességes hatósági eljáráshoz való jog sérelmének megállapítását. Csupán az iskola igazgatójának állítására, valamint az azt cáfoló megyei rendőrfőkapitány által adott állásfoglalásra hagyatkozhatom, ezért a törvényes képviselők értesítése és gyermekeik kihallgatásán való jelenléte kérdésében *alapvető jogot érintő visszáságot nem állapítottam meg.*

2. Védő részvétele a fiatakorúakkal szembeni büntetőeljárásban

Az iskola igazgatója arról is tájékoztatott, hogy a fiatalok kihallgatásain nem volt jelen védő. A megyei rendőrfőkapitány állítása szerint minden gyanúsított részére kirendeltek védőt, azonban ők – egyéb elfoglaltságaikra tekintettel – nem tudtak részt venni a kihallgatásokon.

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (Be) 450. §-a értelmében a fiatakorúval szembeni büntetőeljárásban kötelező védő részvétele.

Az iratok alapján megállapítható, hogy a nyomozó hatóság valamennyi gyanúsított részére rendelt ki védőt, a védők értesítése is megtörtént a kihallgatásokat megelőzően.

A gyanúsított kihallgatási jegyzőkönyvek tartalmazzák azt is, hogy a fiatakorúakat tájékoztatták a kirendelt védők nevééről, illetve arról, hogy a védők egyéb elfoglaltságuk miatt nem tudnak megjelenni a kihallgatásokon.

A fentiek alapján megállapítom, hogy *a rendőrség eleget tett védő kirendelési és értesítési kötelezettségének, így e tárgykörben nem sérült a tisztességes eljáráshoz való jog.*

Az adott esetben is jól látható azonban, hogy a kirendelt védői rendszer jelen formájában nem tölti be a törvény által előírt feladatát. Ezért AJB 3107/2012. számon – hivatalból – átfogó vizsgálatot rendeltem el a kirendelt védői intézményrendszer működési dilemmáinak feltárása céljából.

A gyermeki jogok érvényesülése

Az Alaptörvény és nemzetközi egyezmények az állam kötelességévé teszi a gyermek fejlődési útjának megóvását. A Gyermek jogairól szóló, New Yorkban, 1989. november 20-án kelt Egyezmény, amelyet Magyarországon az 1991. évi LXIV. törvény hirdetett ki, általános alapelveként fogalmazza meg 3. cikkében, hogy „*a hatóságoknak a gyermekeket érintő minden döntésükben a gyermekek mindenek felett álló érdekét kell elsősorban figyelembe venniük*”.

A gyermeki jogok, mint speciális alapjogok a jogrendszer egészét átfogják. A gyermek ember, akit minden olyan alkotmányos alapvető jog megillet, mint mindenki mást, de ahhoz, hogy a jogok teljességével képes legyen élni, biztosítani kell számára az életkorának megfelelő minden feltételt a felnőtté váláshoz. (995/B/1990. sz. AB határozat) A gyermek testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséről való gondoskodás a legkülönbözőbb állami kötelezettségteljesítésekben nyilvánul meg. A testi, értelmi, erkölcsi fejlődés előfeltétele a gyermekek zavartalan érzelmi, pszichés fejlődésének biztosítása.

A fiatalokat az iskolából állították elő, megbilincselésükre is az oktatási intézményben került sor. A rendőrök az adott napon óráközi szünetben jelentek meg az iskolában, intézkedésük a tanóra megkezdése után is folytatódott. Az érintett diákokat az iskola tanulói és tanárai előtt bilincselték meg az iskola aulájában és kísérték ki az épületből. Az intézkedés következtében aznap nem tudtak részt venni az oktatásban.

Az előállítás kérdésénél már kifejtettem, hogy álláspontom szerint arra jogelenesen került sor. A tanulók összebeszélésének megakadályozására – jelentésem előállítását elemző részében részleteztem miatt – nem volt alkalmas az egy időben, egy helyszínről történt előállításuk. Ha az egy időben, egy helyszínről való előállításnak lett is volna megalapozott szakmai és jogi indoka, annak semmiképp, hogy ez a helyszín éppen az iskola, időpontja pedig tanítási idő legyen. Ezt semmilyen nyomozás-taktikai okok nem támaszthatják alá. A fiatalokat – véleményem szerint – előállíthatták volna otthonaikból is egy időben pl. a kora reggeli (iskolakezdest megelőző) időszakban.

Az iskolából történő előállításnak nem csupán az lett a következménye, hogy a gyermekek mulasztottak az iskolából. Az intézkedések egy kis település iskolájának szünetében történtek. Ezzel kapcsolatban az FRP is felhívta a figyelmet arra, hogy mivel a szóban forgó településen a lakosság lélekszámánál fogva egy ilyen esemény rövid idő alatt és viszonylag széles körben elterjed, az emberi méltóság fokozott sérelmével járt.

Álláspontom szerint azonban a rendőri fellépés nem csupán a kényszerintézkedéssel érintettek jogait sértette, hanem az iskola rendjét is megzavarta, továbbá – mint ahogy előzőekben már utaltam rá – alkalmas volt arra is, hogy az intézkedés szemtanúiban félelmet keltsen. Más lett volna a helyzet, ha egyes diákok az iskolában tanúsítottak volna olyan garázda magatartást, amelyet a tanárok nem tudtak volna megfékezni. Ilyen esetben a rendőrség fellépése, a randalírozók előállítása érthető lett volna, hiszen az a biztonságot, a tanuláshoz szükséges nyugalmat állította volna helyre. Az adott ügyben azonban az események szemtanúiként jelenlévő tanulók többsége nem érthette, hogy mi az oka a társaikat súlyosan megalázó rendőri intézkedésnek. Ez a kiszolgáltatottság érzését kelthette bennük, valamint olyan légkört alakíthatott ki, amely akadályozta az oktatási intézmények alapfeladatának, az ismeretek átadásának teljesítését. Ezek miatt sem felelt meg a rendőri intézkedés a gyermekbarát igazságszolgáltatás követelményének.

Megállapítom, hogy *a diákok iskolából történt előállítása sértette mind az intézkedéssel közvetlenül érintett, mind az intézkedést közvetve/szemtanúiként figyelemmel kísérő gyermekeket megillető gyermeki jogokat.*

A hátrányos megkülönböztetés kérdése

A sajtóban megjelent cikkek alapján az ügyel kapcsolatban felmerült a diszkrimináció kérdése is. A cikkek szerint a rendőrök az intézkedés során az előállítandó fiatalok nemzetiségére vonatkozó megalázó megjegyzéseket tettek. Az iskolaigazgató összetettebb jelenségről számolt be: a rendőrség és a helyi önkormányzat intézkedéssorozatáról (a népszámlálással kapcsolatos jegyzői feljelentés, a rendőrség azzal kapcsolatos nyomozása, a nagyszámú rendőri jelenlét a cigány telepen, a szociális problémák kriminalizálása, az iskolai előállítás és az intézkedés során tett megjegyzések), ami a sajkazai cigányság és a Dzsaj Bhím Közösség ellen irányult.

A megyei rendőrkapitány szerint a népszámlálással kapcsolatos és a személyi szabadság megsértése miatt indult büntetőeljárások között semmilyen összefüggés nem volt. Tagadta a község cigány lakossága ellen irányuló rendszeres aránytalan fellépést, a diszkriminációt, a zaklatás vádját, de állítását semmivel nem támasztotta alá.

Az FRP csupán a hozzáforduló egyik fiatal megbilincselése tárgyában vizsgálta a rendőri intézkedés részrehajlásmentességét. Az ellentmondó állítások, valamint további bizonyítékok hiányában nem állapította meg az egyenlő bánásmód követelményének sérelmét.

Az intézkedő rendőrök megalázó kijelentései vonatkozásában el kell fogadnom az FRP álláspontját: az ellentmondó bizonyítékok alapján nem tisztázható, hogy történt-e „cigányozás”, hangoztak-e el sommás kijelentések a cigányságra, illetve a Dzsaj Bhím Közösségre vonatkozóan.

Vizsgálatom a konkrét rendőri intézkedésre (előállítás, bilincselés, kihallgatás) irányult, a korábbi rendőri intézkedéseket és az önkormányzat eljárását nem vizsgáltam, így a helyi hivatalos szervek eljárásainak esetleges diszkriminatív összegződését sem tudom megállapítani.

Az iskolaigazgató által elmondottak alapján ugyanakkor felmerül, hogy Sajókázán intézményes diszkrimináció valósul meg. Az intézményes diszkrimináció voltaképpen a társadalom egészében rejlő diszkriminatív attitűdöknek egy adott szervezetben való leképeződése. Azt jelenti, hogy egy adott szervezet kollektív módon nem nyújt megfelelő és professzionális szolgáltatást meghatározott nemzetiségű személyek számára. Az intézményes diszkrimináció gyakran nem egyetlen cselekedetben, tevékenységben ölt testet, hanem a szervezet tevékenységének, működésének egészét hatja át. A diszkrimináció az adott szervezet tagjainak kollektív magatartásmintái, előítéletei, tudatos és tudattalan attitűdjei következtében valósul meg. Ha az adott szervezet nem képes megfelelően felismerni és kezelni e jelenségeket, a diszkrimináció állandósulhat a működésében.

Az intézményes diszkrimináció nem feltétlenül tudatosan diszkriminatív eljárásból vagy gondolkodásmódból ered, hanem olyan intézményi működési módból, intézményi kultúrából, amely nem veszi figyelembe a társadalom gyenge érdekérvényesítő képességgel rendelkező tagjainak helyzetét, szempontjait. Az intézményi működés e sajátosságai elválaszthatatlanul összefonódnak a többségi társadalom előítéleteivel, a roma lakosságot sújtó hátrányok okozta helyi feszültségekkel.

Az intézményes diszkrimináció léte Sajókázán nem zárható ki, ugyanakkor a rendelkezésre álló adatok alapján nem is bizonyítható. Ezért az ügyben *az egyenlő bánásmód követelményének megsértését nem állapítottam meg.*

Intézkedéseim

Az Ajbt. 31. § (1) bekezdése alapján

♦ *felkérem az országos rendőrfőkapitányt*, hogy tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a jövőben közoktatási intézményben rendőri intézkedésre csak kivételesen – például halaszthatatlan nyomozati cselekmény, vagy az intézkedésre okot adó cselekmény jellege (pl. iskolai verekedés) miatt – kerüljön sor;

♦ *kezdeményezem a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei rendőrfőkapitánynál*, hogy ismertesse az alárendeltségében működő hivatásos állománnyal a jelentés tartalmát és hívja fel a figyelmüket arra, hogy a jövőben az arányosság követelményének, valamint a fokozatosság elvének figyelembevételével, alapjogsérelem nélkül járjanak el intézkedéseik – kiemelten előállítás és bilincs alkalmazása – során.

Az ügyben az egyenlő bánásmód sérelmét nem állapítottam meg. Az emberi tényező azonban kiemelt fontosságú, ha a társadalom kevésbé népszerű, sokak hallgatólagos egyetértésével bünbaknak tekintett tagjait (cigány lakosságot) érintő rendőri intézkedést kell fogyanatosítani. Ezért felkérem *a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei rendőrfőkapitányt*, hogy – az átfogó és konzekvens szemléletformálás érdekében – fontolja meg antidiszkriminációs és érzékenyítő képzések szervezését Sajókaza és Kazincbarcika – esetleg az egész megye – rendőrei részére.

Budapest, 2012. augusztus

Prof. Dr. Szabó Máté

LUKONICS ESZTER

A Független Rendészeti Panasztestület 210/2012. (VI. 19.) számú állásfoglalásának ismertetése

I.

A Független Rendészeti Panasztestület (a továbbiakban: Testület) súlyos alapjogsérelmet állapított meg annak a panaszosnak és családjának ügyében, akinek az otthonánál éjjeli órában, konkrétan 1 óra 30 perc körüli időben a rendőrség nagy erővel jelent meg és kezdett intézkedésbe. A jogi képviselő útján előterjesztett beadványban a panaszos előadta, hogy zajra lett figyelmes, majd amikor ajtót nyitott, többen lámpákkal világítottak felé, fegyvert fogtak rá, és azt kiabálták, hogy feküdjön a földre. Mindezen utasítások előtt riadtan, értetlenül állt a panaszos. A panaszosnak azt üvöltötték, hogy feltartott kézzel hátrálva menjen ki az utcára, majd tegye a kezét a kerítésre. Amíg a panaszos kiért az utcára, addig egy, számára ismeretlen személy nevét ismételték a rendőrök, mire a panaszos jelezte, hogy őt nem úgy hívják. A panaszos rendőri kérdésre elmondta, hogy a házban kik tartózkodnak, majd utasították a panaszost arra, hogy feleségét és gyermekét ébressze fel az ingatlan elhagyása céljából. A panaszossal ezután kinyitatták a ház bejárati ajtaját, felhúzták a redőnyöket és felkapcsoltatták a lámpákat, e mellett a melléképületeket is kinyitatták vele. A panaszost utasították a kert elhagyására, majd megkezdődött a ház átvizsgálása. A panaszos megjegyezte, hogy már az átvizsgálás megkezdése előtt is erősen felfegyverkezett rendőrök tartózkodtak a kertben, miközben feleségét és gyermekét egy – pszichológussal ellátott – rendőrségi gépjárműbe ültették. Az intézkedés során „véletlenül” sikerült tisztázni azt, hogy a rendőrség által keresett cím nem azonos a panaszos címével. Ekkor elnézést kértek a panaszostól, és a GPS által megadott információra hivatkoztak, miszerint az eszköz a keresett címként a panaszoséval azonos címet jelzett. A panaszos instrukciói alapján egy rendőr elsétált a

vélhetően megfelelő ingatlanhoz, ahonnan visszatérve közölte társaival, hogy megtalálta a helyes címet, ami a panaszos házától kb. 150 méterre lehetett. A panaszos csak a rendőrök eltávozása után vette észre, hogy a rendőrségi akcióban kertkapuja megsérült, azaz azt megrongálták, ezért a rendőrök után ment, hogy „legalább egy papírt kapjanak arról, ami velük történt”. A panaszos rögzítette, hogy kb. tizenkét fő vett részt az akcióban, közöttük „TEK” feliratos bevetési ruházatban, illetve a kérésére megírt papírdarabon a Budapesti Rendőr-főkapitányság (a továbbiakban: BRFK) Szervezett Bűnözés Elleni Osztálya szerepelt. A panaszos felesége „teljesen kiborult” a történetektől, és gyermeküket is láthatóan megviselték az események.

II.

A Testület az ügy minél szélesebb körű megismerése, illetve a rendőrség birtokában lévő információk beszerzése céljából egyrészt a BRFK-t, másrészt a rendőri intézkedésben érintett a Terrorelhárítási Központot (a továbbiakban: TEK) kereste meg. A BRFK és a TEK által rendelkezésre bocsátott iratok a panasszal szinte azonos módon tartalmazták a történetet azzal a kiegészítéssel, hogy az intézkedést bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személyek elfogása érdekében hajtották végre. A rendelkezésre álló dokumentumok szerint az elkövetők az intézkedés előtti napokban egy benzinkútról fizetés nélkül kívántak távozni, majd az intézkedő biztonsági őrekre többször rálöttek, és a helyszínről elmenekültek. Megjegyzendő, hogy az elkövetett bűncselekményt a BRFK és a TEK eltérően minősítette, előbbi rendőri szerv ugyanis emberölés kísérletéről, míg utóbbi lőfegyverrel és lőszerrel visszaélésről beszélt, azonban ezen ellentmondás feloldását a Testület nem kísérelte meg, mivel ezen körülmény a vizsgálat tárgyát szorosan nem érintette. A hivatkozott bűncselekmény egyik elkövetőjének címe a nyilvántartások szerint a panaszos otthonához közeli ingatlan, ezért a BRFK a TEK munkatársainak segítségével – figyelembe véve ugyanis, hogy a gyanúsítottak éles lőfegyverek birtokában voltak – megjelent a szóban forgó címen az elkövető elfogása és a házkutatás végrehajtása érdekében. A BRFK Szervezett Bűnözés Elleni Főosztály Szervezett Bűnözés Elleni Osztály Felderítő Alosztály beosztottjai az intézkedést megelőzően helyismeret hiánya okán a keresett cím eredményes beazonosítása érdekében adatot gyűjtöttek, amely során GPS műszer segítségével meghatározták a keresett ingatlan helyzetét, majd azt személyes megfigyelés útján azonosítani kívánták. A cím felderítéséért felelős r. főhadnagy jelentésében rögzítette, hogy a helyszínen és annak közelében utcatábla nem volt fellelhető, ahogy házszám, továbbá egyéb azonosításra alkalmas olyan pont sem, amelynek segítségével a keresett utca

és lakóház egyértelműen beazonosítható lett volna, illetve a környék 23 óra és éjjel 1 óra között teljesen kihalt volt, és minden második lakóháznál kutyaugatás jelezte a rendőrök mozgását. Mindezek okán a GPS koordináták szerint meghatározott lakóházat azonosították a keresett címmel. A BRFK adatai azt mutatták, hogy az elfogás végrehajtása érdekében részükről négy szolgálati gépkocsi 7 fővel, a TEK részéről pedig nyolc-kilenc gépkocsi 16-18 fővel jelent meg a helyszínen. Megjegyzendő, hogy a TEK dokumentumai szerint ők két gépjárművel és 14 fővel vettek részt az intézkedésben.

Az intézkedést 1 óra 30 perc körül kezdték meg oly módon, hogy a TEK munkatársai megkülönböztető fény és hangjelzéssel ellátott rendőrségi gépjárművekkel, valamint gyalogosan is „megzárták” a szóban forgó lakóházat és az udvar bejáratánál található vasajtót erőszakosan, kossal betörték. Ezt követően hangosbeszélő alkalmazásával, név és cím megjelölésével három alkalommal szólították fel az ingatlanon tartózkodó személyeket a lakóház elhagyására. Miután a panaszos kijött a házból, elmondta nevét, valamint, hogy a házban csak felesége és kislánya tartózkodik, illetve azt is hozzátette rendőri kérdésre, hogy a keresett személyt nem ismeri. A panaszos ezután kikísérte a családját a házból, majd a TEK munkatársai az egész lakást átvizsgálták. A TEK tájékoztatása szerint a lakásban kifejezetten személykutatás történt, azaz házkutatásra nem került sor, mivel az nem tartozik a műveleti egység feladatkörébe. A panaszos a rendőri felvilágosítást követően – ami arra vonatkozott, hogy milyen ügyben, kit és mely címet keresik – elmondta, hogy nem ismeri a keresett személyt, valamint, hogy a rendőrök által megjelölt ingatlan nem azonos panaszos otthonával. Az intézkedés során megállapítást nyert a panaszos házának pontos címe, ami egyébként az ingatlan postaládájáról is leolvasható volt, majd a szélesebb adatgyűjtést követően a keresett ingatlant is megtalálták, ami a panaszos házától mintegy 70-80 méterre található. A BRFK Szervezett Bűnözés Elleni Főosztály vezetője rögzítette, hogy a valójában keresett ház kerítésén az utca névtábláját és a házzszámot megtalálták. A panaszostól elnézést kértek a történetek miatt, majd a TEK munkatársai a panaszos házának átvizsgálása után befejezte az intézkedést és a másik címen kezdett intézkedni.

Több BRFK által megküldött irat is tanúskodott arról, hogy az intézkedés jog és szakszerűségének vizsgálata során megállapítást nyert, hogy a keresett cím felderítésére szakszerűtlenül került sor az intézkedést megelőzően, aminek okán a feladattért felelős r. főhadnaggyal szemben fegyelmi eljárás elrendelését kezdeményezték.

III.

A Testületnek az ügy vizsgálatakor arra a kérdésre kellett választ adnia, hogy a BRFK beosztottjainak és a TEK munkatársainak a panaszossal szemben állt-e fenn intézkedési kötelezettsége. A Testület a kérdésre egyértelműen nemmel válaszolt a panaszbeadvány, illetve az intézkedő szervek ügyben keletkezett dokumentumai alapján, az alábbiak szerint.

A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (a továbbiakban: Rtv.) 13. §-a¹ rendelkezik arról, hogy mely körülmények teljesülésekor keletkezik intézkedési kötelezettsége a rendőrnek. A vizsgált ügyben kétség kívül megállapítható volt, hogy olyan körülmény vagy tény a panaszossal szemben nem volt felhozható, amelyet az Rtv. egy rendőri intézkedéshez megkövetel. Azaz a panaszos személyét érintően nem állt fenn közbiztonságot, közrendet vagy az államhatár rendjét sértő vagy veszélyeztető cselekmény, amit maga a rendőrség is elismert, hiszen több rendőrségi iratból is kiderült az – amit egyébként a panaszos tudomására is hoztak –, hogy téves helyszínen jelent meg a BRFK és a TEK, és ebből kifolyólag nem a bűncselekmény elkövetésével megalapozottan gyanúsítható személlyel szemben kezdtek intézkedésbe.

A Testület megítélése szerint mindez abból adódóan következhetett be, hogy a rendőrség elmulasztotta a tőle elvárható körültekintést a helyszín felkutatásakor. A Testület álláspontja kialakításakor egyrészt az Rtv. alapelvi szintű rendelkezései közül a 2. § (1) bekezdésére² volt különös figyelemmel, mely passzus általános jelleggel írja elő a rendőr számára a védelem- és segítségnyújtást, illetve a felvilágosítás adást az arra rászorulóknak, ezen túlmenően egyfajta jogvédő funkciót rögzít. A Testület emellett szem előtt tartotta az Rtv. 11. § (1) bekezdését³ és az ahhoz tartozó jogszabályi indokolást. E szerint pedig a rendőri működés alappillére a törvényi meghatározottság és az egyéni felelősség. A törvény általi meghatározottság többirányú

¹ Az Rtv. 13. § (1) bekezdése szerint: „A rendőr jogkörében eljárva köteles intézkedni vagy intézkedést kezdeményezni, ha a közbiztonságot, a közrendet vagy az államhatár rendjét sértő vagy veszélyeztető tény, körülményt vagy cselekményt észlel, illetve ilyet a tudomására hoznak. Ez a kötelezettség a rendőrt halaszthatatlan esetben szolgálaton kívül is terheli, feltéve, hogy az intézkedés szükségességének időpontjában intézkedésre alkalmas állapotban van.”

² Rtv. 2. § (1) A rendőrség védelmet nyújt az életet, a testi épséget, a vagyonbiztonságot közvetlenül fenyegető vagy sértő cselekménnyel szemben, felvilágosítást és segítséget ad a rászorulóknak. A rendőrség tiszteletben tartja és védelmezi az emberi méltóságot, óvja az ember jogait.

³ Rtv. 11. § (1) A rendőr köteles a szolgálati beosztásában meghatározott feladatait a törvényes előírásoknak megfelelően teljesíteni, az eljárási utasításainak – az e törvényben foglaltak figyelembevételével – engedelmességgel, a közbiztonságot és a közrendet, ha kell, élete kockáztatásával is megvédeni.

követelményt támaszt: a rendőr köteles feladatait a törvényes előírásoknak megfelelően ellátni, az állampolgárok jogait csak törvény alapján korlátozhatja és kizárólag a törvényben meghatározott kényszerítő eszközöket alkalmazhatja, amennyiben az alkalmazás törvényi feltételei fennállnak.⁴ A körülmények ismeretében vitathatatlan volt azon tény, hogy a panaszossal összefüggésben nem álltak fenn azon feltételek, amelyek a vele szembeni intézkedést megalapozták volna, ugyanakkor a Testület nem kérdőjelezte meg és nem is értékelte azt, hogy a ténylegesen keresett személy-lyel szembeni intézkedés megfelelt volna-e a jogszabályi kritériumoknak.

A Testület megállapította azt, hogy a jogszabály által előírt követelményeknek nem tett eleget a rendőrség, amelyet maguk a rendőrségi dokumentumok is visszaigazoltak. A Testület rámutatott arra, hogy noha a rendőrségi dokumentumokban fellelhető tényadatok azt mutatták, hogy mind a panaszos ingatlanának postaládáján ki volt írva az utca és a házszám, mind pedig a ténylegesen keresett címnél is fellelhetőek voltak ugyanezen adatok (utcatábla, házszám), ezzel szemben a cím felderítésével, így annak szemrevételezésével is megbízott r. főhadnagy nem talált sem utca nevet, sem házszámot, és maradéktalanul megbízott a GPS koordináták alapján a műszer által jelölt helyszín helyességében. A Testület megjegyezte, hogy a GPS műszer egy sarokházra mutatott, ezért elvárható lett volna a rendőrség részéről az, hogy megtekintsék a sarokház másik utca felé eső részét, ahogy az is, hogy a szemközti oldal, valamint a kereszteződés két oldala is leellenőrzésre kerüljön, eleget téve azzal az Rtv.-ben foglalt, fent hivatkozott követelményeknek, nem utolsó sorban elkerülve egy későbbi jogszerűtlen intézkedést. Ha az elvárható, illetve megfelelően széles körű adatgyűjtés megtörtént volna a felderítés során, akkor a r. főhadnagy is fellelte volna a helyes ingatlant, illetve a feltüntetett utcatáblát és házszámot, ahogy arra a végrehajtott jogszerűtlen intézkedés után sor is került. A rendőrség által is megállapított szakszerűtlenség egy teljesen indokolatlan és jogszerűtlen intézkedéshez vezetett. A Testület meggyőződése szerint ezen a tényen a rendőrség által felhozott azon érvek sem változtattak, mint, hogy a keresett ingatlan szemrevételezésekor rosszak voltak a látási viszonyok, és a felderítést végző rendőr csak a közvilágítás fényeiire hagyatkozhatott, illetve, hogy nem volt az ingatlan beazonosítására alkalmas pont, továbbá, hogy a környék kihalt volt és minden második lakóháznál kutya jelezte a rendőrök ottlétét.

A Testület úgy foglalt állást, hogy a BRFK Szervezett Bűnözés Elleni Szolgálatától az elvárható minimum az lett volna, hogy a felderítés során, az egyébként nem „vis maior-szerű” nehézségek ellenére, a körözött személy tartózkodási helyeként a nyilvántartásokból ismertté vált címet a teljes bizonyossággal beazonosítsák. Ez esetben ugyanis a keresett, megfelelő címen kezdte volna meg a TEK közreműkö-

⁴ Rtv. Indokolás

désével a rendőrség – a kisméretűnek semmiképpen sem nevezhető – akcióját, elkerülve ezzel egy mindenféle törvényes jogalapot és indokot nélkülöző intézkedéssort, aminek keretében egyébként a ház és a melléképületek átvizsgálása is megtörtént. A Testület hangot adott azon nézőpontjának is, miszerint a megállapított szakszerűtlenség a valódi elkövetők feltalálását sem szolgálta, sőt mi több veszélyeztette azt, hiszen a panaszos házában hangosbemondóval megkezdett, mindösszesen kb. tizenegy – köztük megkülönböztető fényjelzéssel felszerelt – szolgálati gépkocsival, kb. huszonegy személlyel végrehajtott intézkedést a környéken lakók, így adott esetben valamely keresett személy is nyilvánvalóan észlelhette. A Testület úgyszintén felhívta a figyelmet arra is, hogy a rendőrségi akció indokolatlan veszélyhelyzetet (is) teremtett, mivel egyrészt azt a TEK nagy tűzerejű lőfegyvereivel hajtotta végre, másrészt a panaszos házában szomszédságában esetlegesen tartózkodó keresett elkövető részéről is fennállhatott a lőfegyver használatának lehetősége, illetve veszélye.

A megállapított szakszerűtlenségből adódó jogszerűtlen, mindenféle jogalapot nélkülöző intézkedés a Testület állásfoglalása szerint sértette a panaszos tisztességes eljáráshoz és személyes szabadságához való jogát; illetve ezen jogalap nélküliség folytán a „főintézkedést” követő valamennyi intézkedést – ideértve az ingatlanra történő belépést, a fő- és melléképületek átvizsgálását – és azok végrehajtási módját – így a panaszosnak címzett felszólítások, utasítások, az ingatlan kertkapujának megrongálása – is jogszerűtlennek minősítette a Testület, ami az emberi méltóság, a tulajdonhoz, illetve a magánlakás sérthetlenségéhez való jog súlyos sérelméhez vezetett. Kétség kívül megállapította a Testület, hogy a panaszos felesége és kilencéves gyermeke megfélemlítőnek érezhette az otthonuknál, éjjeli órákban, nagy rendőri erő bevonásával, tévesen végrehajtott rendőrségi akciót, ami által súlyosan sérült a tisztességes eljáráshoz és emberi méltósághoz fűződő alapvető jogok, amely sérelmet súlyosbító körülményként volt értékelhető a panaszos gyermeke kiskorúságának a ténye. A Testület e megállapított jogsérelmek súlyossága okán a súlyos alapjogsérelem megállapításáról szóló állásfoglalásról döntött, aminek megfelelően az Rtv. 93/A. § (6) bekezdése alapján a panaszt megküldte az országos rendőrfőkapitánynak, illetve az intézkedésben részt vállaló TEK főigazgatójának.

IV.

Az országos rendőrfőkapitány és a TEK főigazgatója a Testület által megküldött panaszt kivizsgálta⁵, és vizsgálatok eredményeként mindkét esetben a panasznak teljes egészében helyt adó határozat született. Elsőként az országos rendőrfőkapitány, azt követően pedig a TEK főigazgatójának határozatában foglalt főbb megállapításokat kívánom bemutatni.

Az országos rendőrfőkapitány határozata indokolásának első részében a panaszos kifogásait ismertette, majd a második részben a Testület főbb megállapításait, amit a III. részben a vizsgálat során alapul vett bizonyítékok felsorolása, a megállapított tényállás és az abból levont következtetés követ. A határozatban megfogalmazott tényállás lényegében megegyezik a Testület állásfoglalásában foglaltakkal, ezért annak ismételt bemutatásától eltekintenek. A határozatban az országos rendőrfőkapitány rögzítette: „az intézkedés kapcsán végrehajtott parancsnoki kivizsgálás során megállapították, hogy a cím elégtelen felderítése az intézkedés szakszerűtlenségét eredményezte”. Az országos rendőrfőkapitány jelezte azt is, hogy – határozata meghozatalakor – a BRFK és a panaszos között kártérítési (egyezségi) eljárás volt folyamatban. Az országos rendőrfőkapitány mindezek alapján a panaszt alaposnak tartotta és annak „a cím megállapítása tekintetében” helyt adott. Jogszabályi felhatalmazás hiányában kizárta hatáskörét a főkapitány a TEK beosztottjai által végrehajtott intézkedésekre, valamint a kártérítési (egyezségi) eljárás vizsgálatára.⁶

A TEK főigazgatója határozatának indokolása szintén elsőként a panasz összefoglalását tartalmazza, amelyet a Testület megállapításainak ismertetése, majd a harmadik részben a bizonyítékok alapján megállapított tényállás követ. A IV. részben a főigazgató „kétséget kizáró módon” állapította meg, hogy „a panaszossal és családtagjaival szemben olyan tény vagy körülmény nem állt fenn, amelyet a jogszabály a rendőri intézkedéshez megkövetel, következésképpen a TEK-nek az érintett személyek vonatkozásában intézkedési kötelezettsége nem állt fenn”. A főigazgató leszögezte, hogy a műveleti feladatokat a TEK műveleti egységei a felkérő szerv által beszerzett és megállapított információk alapján hajtották végre, ezért a TEK-et nem terheli felelősség az információk valóságtartalmáért. „A feltételezett elkövető elfogásakor a realizálást végrehajtó rendőri állomány nincs abban a hely-

⁵ Rtv. 93/A. § (7) Az országos rendőrfőkapitány a panaszról az állásfoglalás kézhezvételét követő harminc napon belül közigazgatási hatósági eljárásban dönt. Ha az országos rendőrfőkapitány, valamint a belső bűnmegelőzési és büntelődési feladatokat ellátó szerv főigazgatója, illetve a terrorizmust elhárító szerv főigazgatója határozatban eltér a Testület állásfoglalásától, ezt köteles megindokolni.

⁶ 29000/105/1423-13/2011. RP

zetben, ennek feltételei nem adottak, hogy megkérdőjelezhesse a felderítési információk pontosságát. Ebből fakadóan azonban a rendőri intézkedés jogszerűségéért az azt kezdeményező szervnek kell helytállnia.” A tárgyi esetben a felkérő szerv, nevezetesen a BRFK Szervezett Bűnözés Elleni Főosztály Szervezett Bűnözés Elleni Osztálya a tőle elvárható körütekintést elmulasztva szakszerűtlen eljárás keretében tévesen azonosította az ügyben érintett körözött személy tartózkodási helyét, ami azt eredményezte, hogy „a TEK a jogalap nélküli intézkedés végrehajtásával – a Panasztestület állásfoglalásában megfogalmazott jogok tekintetében – súlyos alapjogsérelmet okozott a panaszosnak és családjának”⁷.

V.

Mint látható, a két szerv vezetője a panaszt alaposnak találta és annak helyt adott, a megismert határozatok alapján mégis kérdések fogalmazódhatnak meg bennünk. Nevezetesen, hogy milyen együttműködés várható el két olyan jogilag mellérendeltségben álló, szervezetenként teljesen elkülönülő viszonyban lévő és külön jogalanyiséggel is rendelkező, de adott esetben egy azon rendőri intézkedést közösen végrehajtó szerv között, mint a vizsgált esetben a BRFK és a TEK. A kérdés még konkrétabban az, hogy megoldásként szolgálhat-e a szorosabb, előzetes koordináció egy-egy rendőri akció során. A szóban forgó ügyben ugyanis nyilvánvaló, hogy a TEK és a felkérő, azaz a BRFK illetékes osztálya között nemhogy szorosabb, de semmiféle egyeztetésre, adatellenőrzésre stb. nem került sor (lásd feljebb). Ez derül ki a TEK főigazgatójának határozatából (is), amikor a TEK felelősségét kizárta az ügyben bekövetkezett jogszerűtlen intézkedés, ezzel együtt pedig a jogsértést illetően. Megítélésem szerint mindenképpen szükséges a megfelelő, következetes kommunikáció, a fentebb megismert módszerből ugyanis akár az a következtetés is levonható lehet, hogy a TEK a felkérő szerv kérését mintegy utasításként hajtja végre – figyelmen kívül hagyva az „információk valóságtartalmát” –, ami viszont semmiképpen sem hozható összhangba a mellérendelt és jogilag elkülönült viszonyal. Felmerülhet bennünk az a kérdés is, hogy a kártérítésért mely szerv és milyen mértékben felel(t), illetve, hogy milyen szempontok alapján kerül(t) sor, egyáltalán sor kerül(t)-e az egyetemleges felelősség megállapítására. Álláspontom szerint, szem előtt tartva nem utolsó sorban az állampolgári oldalt, egy rendőri intézkedésért az abban részt vevő valamennyi erőszak szervezet felelősséggel tartozik.

⁷ 30100/203/1/7/2012. P

GAJDOS ERZSÉBET BORBÁLA

„Az emberi jogvédelem fény- és árnyoldalai 1990 óta Magyarországon”

(Az Emberi Jogok Világnapja alkalmából
2012. december 11-én megrendezett konferencia
és kerekasztal-beszélgetés összefoglalója)

A Független Rendészeti Panasztestület (FRP), a Polgári Magyarországért Alapítvány (PMA) és a Hanns Seidel Alapítvány „Az emberi jogvédelem fény- és árnyoldalai 1990 óta Magyarországon” címmel konferenciát tartott december 11-én, Budapesten, a Károlyi-palota Dísztermében. A rendezvény meghívott előadói a szegénységet, az igazságtétel elmaradását, a 2006. őszi eseményeket, valamint a fékek és ellensúlyok rendszerének gyengítését nevezték az elmúlt 22 év legfőbb problémáinak az emberi jogok világnapja alkalmából tartott konferencián, amelyet kerekasztal-beszélgetés követett.

A konferenciát a Polgári Magyarországért Alapítvány képviseletében *Kruchina Károly* emberjogi aktivista nyitotta meg, aki röviden visszatekintett az előző évek konferenciáira, majd kifejtette a 2012. évi konferencia fő témájának fontosságát és aktualitását. Kruchina Károly köszöntőjét követően *Ulrich Kleppmann*, a Hanns Seidel Alapítvány magyarországi képviselője mondta el beszédét a konferencián.

„*Minden emberi lény szabadon születik és egyenlő méltósága és joga van. Az emberek, ésszel és lelkiismerettel bírván, egymással szemben testvéri szellemben kell hogy viseltessenek*“ – idézte az ENSZ Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata 1. cikkelyének kezdősorait Ulrich Kleppmann. Hozzátette: a véletlen akkor úgy hozta, hogy Alfred Nobel halálának évfordulóján, 1948. december 10-én fogadta el az ENSZ közgyűlése a nyilatkozatot, 2012-ben pedig az emberi jogi konferenciát megelőző napon az Európai Unió kapta meg a Nobel-békedíjat.

Az általános és elidegeníthetetlen emberi jogokat 1948-ban foglalták először írásba, majd ezt követően írta alá az ENSZ majdnem minden tagállama. Eközben

néhány ország, mint például a Szovjetunió, számos jogot megtagadott a polgáraitól. Ilyen volt a 13. cikkelyben szereplő szabad mozgás joga egy államon belül, vagy az, hogy az állampolgár elhagyhassa a hazáját. Ezzel együtt az emberi jogok nyilatkozata mérföldkőnek tekinthető egy olyan kontinensen, amely hat év háború, éhezés, halál és jogsértés után újjáépülőben volt, emlékeztetett Ulrich Kleppmann.

„Németországot akkor még nem engedték a tanácsokozás közelébe sem, hiszen ellenséges állammak tekintették, amelyet alig három és fél éve közösen győztek le. Mégis, a németek is profitáltak belőle. Bár a szövetségesek a szovjet vétó miatt nem alkalmazták a nyilatkozatot a németekre, de a nyugati hatalmak egyre több jogot adtak vissza. Például visszakapták azok a német állampolgárságot, akikről a nemzetiszocialisták elvették. A 15. cikkely megtiltja ugyanis, hogy valakitől akarata ellenére elvegyék az állampolgárságot. Igaz, egyes ilyen döntéseknek gyakorlati oka volt, hogy a menekültek és elűdözöttek helyzetét könnyebben rendezhessék. Természetesen 1948 végén a német állampolgárság nem volt túl vonzó, melyik menekült akarhatta volna, amikor olyan bevándorlásra csábító országok, mint Kanada, kínálták fel magukat... Azokra a németekre gondolva, akik a nemzetiszocialisták elől külföldre menekültek, az új német alkotmány írói belefoglalták az elűdözöttek védelmét az Alkotmányba, az emberi jogok egyetemes nyilatkozatára hivatkozva.”

Ma, 64 évvel a nyilatkozat elfogadása után alapvetően megváltozott az emberi jogok helyzete, fűzte hozzá Ulrich Kleppmann. Mint mondta, „ha az akkori elvárásokat a mai államokhoz mérnénk, sok országban azt látnánk, hogy első látásra garantálva vannak a jogok. A tényeket jobban megvizsgálva sajnos már nem ez a helyzet. Még a legújabb béke Nobel-díjas közösség, az Unió tagállamaiban is komoly szakadás van az igény és a valóság között. A hasadékok próbálják áthidalni, de mégsem sikerül elérni, hogy az egyes tagállamokban ugyanolyan standardokat érjenek el. A kérdés, hogy ki határozza meg a standardokat és hogyan mérik őket. Meg kell jegyeznünk azt is, hogy 1948-ban még igen szerény volt az emberjogi aktivisták és a civil szervezetek létszáma, inkább politikusokra vagy az ő feleségeikre korlátozódott, mint amilyen Eleanor Rooseveltt is volt.”

Jelentősen változott a felfogás az emberekről és jogaikról, de a politikai szereplőkről és az ő megítélésükről is, hívta fel a figyelmet Ulrich Kleppmann. Mint mondta, éppen Magyarország nyerhetett keserű tapasztalatokat ezekről a jelenségekről az utóbbi két évben. Magyarországot az 1956-os forradalom után egész Európában, így Németországban is hatalmas szimpátia övezte. Nem lehet eléggé megköszönni azt, hogy 1989. szeptember 11-én Magyarország az emberi jogok szellemében megnyitotta határait a keletnémet menekültek előtt, jelentette ki a Hanns Seidel Alapítvány magyarországi képviselője.

Magyarország bátorságot és emberséget mutatott az emberi jogok nyilatkozatának szellemében, de úgy néz ki, hogy 20 évvel később mindezt külföldön elfelejtették, emlékeztetett az elmúlt évtizedek történéseire az előadó. Mint mondta, a német újságok hirtelen az emberi jogok közelgő elvesztéséről, vagy akár a demokrácia és a jogállam végéről beszélnek, noha ehhez képest senkinek nem görbült meg a haja szála sem, nem úgy, mint 2006-ban, amikor fájoan hiányoztak a hasonló cikkek a német sajtóból, fogalmazott Kleppmann.

Ulrich Kleppmann szomorúnak nevezte, hogy olyan újságírók is az emberi jogok magyarországi csorbításáról írtak, akik szerint „*nem volt minden rossz az NDK-ban*”. Hozzátette: a vizsgálat tárgya és az objektivitás annyira különváltak egymástól, mint a történelmi és dialektikus materializmus a valóságtól. A német médiát uraló negatív Magyarország-kép mellett pedig eltörpülnek a hazánkról szóló pozitív híradások. Az alapítvány képviselője szégyenletesnek nevezte, hogy manipulációval, elhallgatással próbálják rásütni Magyarországra, hogy lebontja a jogállamiságot.

*„A korszellem sajnos inkább balról diktál a rövid életű újságjainkba, ahol a véleményeknek nagyobb súlya van, mint a tényeknek, az idő pedig kevés az ellenőrzésre. A negatív Magyarország-kép annyira rögzült a német médiában, hogy szinte minden pozitív híradás eltörpül mellette. Az egyébként értékonzervatív újságíró, Frank Schirrmacher a tavalyi évben a Frankfurter Allgemeine Zeitungban megjelent cikket így kezdte: »Kezdem azt hinni, hogy a baloldálnak igaza van«. Kifejezésre juttatta kétségét, hogy a polgári értékeknek még létjogosultsága van-e, vagy pedig az irigység, a mohóság és a nyereségvágy már eltörölte őket. Leírja azt a társadalmat is, amelyet kettős mércék és mindent illetően saját értelmezések vezetnek. Hiszünk még a közös és mindenekelőtt ugyanazon értékekben? Lehet valami, ami korábban helyes volt, ma helytelen – kérdezi. Az elidegeníthetetlen emberi jogoknál ez a kérdés biztos nem vetődik fel. Meg kell kérdeznünk viszont, hogy azok az értékmérők, amelyeket az emberi jogok védelmére használunk, valóban mindenhol egyformák-e. Ki dönti el, hogy a magyar definíció a humanizmusra, a keresztényi felebaráti szeretetre vagy a családra jobb vagy rosszabb, mint más tagországoké? Egy uniós biztos biztosan nem, hiszen tudomásom szerint ezt a témát minden tagjelölt a tárgyalási folyamat során és az *acquis communautaire* átvételével, ahol minden ország hozzáteszi a saját identitását, már megtárgyalta és lezárta. Ezért groteszk a mai magyar értékdefiníciókat az egyetemes európai értékek vagy az emberi jogok szempontjából jogszerűtlennek mondani. Az emberi jogok nyilatkozatának 30. cikkelye kimondja, hogy az ebben rögzített jogokat senki sem törölheti el, vagy csorbíthatja. Ezekért világszerte rengeteg ember harcolt és szenvedett. Ezért is szégyenteljes, hogy néhanyan ezeket a jogokat használják rossz célra, féligazságokkal próbálják bebi-*

zonyítani a magyarországi emberi jogok lebontását. A nyilatkozat minden ember számára érvényes, akárhol éljen is a világban.

Annak a kritikának, hogy egy országban veszélyben vannak-e az emberi jogok, tényeken kell alapulnia, nem pedig a balra hajló véleményformálókra vagy egy adott kormánnyal szembeni ellenséges érzületre – tette hozzá a Hanns Seidel Alapítvány magyarországi képviselője.

A továbbiakban **Péterfalvi Attila**, a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság elnöke osztotta meg gondolatait a megjelentekkel. Mint mondta, az adatvédelemben és az információs szabadságra vonatkozó szabályozásban a rendszerváltást megelőzően már részt vehetett, így tulajdonképpen az azóta eltelt időszakban ennek a két alkotmányos jognak az érvényesülését figyelemmel kísérhette. Hozzátette: *„ráadásul úgy, hogy ennek az időszaknak a felében ezt felelős pozícióból is tehettem. Akár az adatvédelmi biztos időszakról beszélhetnék, akár az országgyűlési biztosok hivatalának vezetőjeként, akár pedig a mostani adatvédelmi és információs szabadság hatóság elnöki posztjáról szemlélve az eseményeket.”*

Péterfalvi szerint a rendszerváltás egyik legsúlyosabb problémája az emberi jogok és az emberi méltóság szempontjából is a társadalom elszegényedése. A jogvédő egy megjelent sajtóhíre utalva a demokrácia és a jogállam mélypontjának nevezte, hogy Magyarországon 20 000 gyermek éhezik.

A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság elnöke szerint a másik még ma is súlyos probléma a politikai és erkölcsi igazságtétel elmaradása, amelyet időről időre, visszaélészerűen húz elő a média és a pártok.

„Azt gondolom, ez rányomja a bélyegét arra, hogy olyan kérdéseket nem beszélt ki a magyar társadalom, amelynek a hiányát akár a politika, akár a média aktuálpolitikai kérdésekben, helyzetekben visszaélészerűen, tulajdonképpen pótol. Illetve visszaél azzal, hogy ez a szembenézés elmaradt. Gondolok itt például az ügynökügyeknek a kérdésére” – mondta a hatóság elnöke.

Péterfalvi Attila megjegyezte, hogy visszatekintve az elmúlt több mint két évtizedre az *„alkotmányos válsággá gerjesztett gócok”* e körül a két alapprobléma körül vagy ezzel összefüggésben jelentek meg és érdekes módon mindig október hónapban csúcsosodtak ki.

Az előadó a konkrét események közül elsőként az 1990. október 26-i taxisblokádot emelte ki. Mint mondta, a főváros és az ország közlekedésének a háromnapos megbénítására irányuló eseményen a szabad mozgás akadályozása, a véleménynyilvánítás szabadsága és a demonstráláshoz való alkotmányos jogok kerültek összeütközésbe.

„A kérdés végül is megoldódott és egy általános amnesztiával feloldódott, azonban azóta is láthatjuk, hogy ha demonstrációról, tüntetésről van szó, akkor nagyon

sokszor kerül szembe egymással ez a két alapjog. Nem véletlenül a hivatalban lévő alapjogi biztos hivatalból ellenőrizi általában a demonstrációval kapcsolatban a rendőri fellépéseket” – fogalmazott Péterfalvi Attila.

A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság elnöke szerint az elmúlt huszonkét év politikai mélypontját a 2006-os őszi események aránytalan és indokolatlan rendőri erőszaka jelentette: az azonosítószám nélkül az utcákon intézkedő rendőrök, a jogellenes fogvatartások, a megvert vagy letartóztatott tüntetők esete. A jogvédő morálisan súlyosan elítélendőknek nevezte a 2006-os őszi eseményeket még akkor is, hogyha 2010-ben az országos rendőrfőkapitány és a parlament is bocsánatot kért a történekeért. Mint mondta, ez nem váltja ki a büntetőjogi felelősségre vonást:

„Ez nem jelenti azt, hogy az alapjogi jogsérelemért történő bocsánatkérés akár az erkölcsi, akár a fegyelmi, akár a büntetőjogi felelősség kérdéseit is tulajdonképpen kiválthatná.”

Péterfalvi Attila értetlenségének adott hangot, amiért nem nyilvánosak még most sem az Ellenzéki Kerekasztal dokumentumai. A hatóság elnöke hozzáfűzte: egyáltalán hogyan lehet kérdéses az, hogy ezek a dokumentumok nyilvánosak lehetnek-e vagy sem, hiszen az Ellenzéki Kerekasztal gyűlésein olyan kérdésekről történt megállapodás, amelyek a jogállami berendezkedést alapvetően meghatározták. Mint mondta, 1997-ben a szervezet dokumentumainak a nyilvánosságával foglalkozó akkori adatvédelmi biztos szerint, az iratok teljes kutathatóságát 15 év elteltével akkor is biztosítani kell, ha a résztvevők nem járultak hozzá.

Péterfalvi a média felelőségéről beszélve elmondta, hogy szerinte a sajtóban mindent felülír az anyagi érdekeltség és hiányzik egy szakmai etikai kódex.

„És azt kell hogy mondjam, hogy a médiának a szerepe az nem egyértelmű, mindent felülír az anyagi érdekeltség és nagyon súlyos morális kérdésnek tartom, hogy nincs etikai szabályzat, nincs olyan kapaszkodó, amely általános érvényű lehetne.”

Péterfalvi Attila szerint nagy hiányossága a rendszerváltásnak és nagy felelőssége az akkori politikusoknak, hogy a III/III-as ügyiratok megismerhetőségéről nem született jó jogszabály. A hatóság elnöke szerint mindez akadályozza a *„morális megtisztulást és a közéletnek a tisztaságát is”*. Lehet, hogy a későn született jogszabály a kutathatóságot biztosítja, de az embereket az ilyenfajta szabályozás nem nyugtatja meg. Olykor éppen a politika hergeli az állampolgárokat, amikor dokumentumok kerülnek elő ellenőrizetlen forrásokból, tette hozzá Péterfalvi Attila.

A volt ombudsman szerint az emberi jogok szempontjából az elmúlt 22 év morális mélypontjának legalja az őszi beszéd volt. Az egykori adatvédelmi biztos utalt az őszi beszéd kapcsán született akkori állásfoglalására, amely szerint a jogi és az erkölcsi normák közötti különbségtétel beláthatatlan következményekkel jár.

Mint mondta az évekkel ezelőtti állampolgári beadvány arra irányult, hogy hazudhat-e a miniszterelnök. Péterfalvi Attila kijelentette: erre nem lehet az a válasz, hogy minden politikus hazudik. A szembenézés hiánya azt eredményezi, hogy marad a morális mélypont, fűzte hozzá a volt ombudsman.

„És természetesen itt van a felelőssége a politikának, itt van a felelőssége a sajtónak, egy ilyen beadvány után vagy szituáció után nem lehet az a válasz, hogy ezzel semmi probléma nincsen, mert általában minden politikus hazudik. Ez az, amire utaltam a beszédem elején, hogy nincs szembenézés önmagunkkal, nincs szembenézés a múlttal, a III/III-as ügyiratokkal. Ez persze lehet egy válasz, csak akkor marad az a morális mélypont, ami tulajdonképpen, azt gondolom, hogy 1990 óta megvan.”

A válság igazi vesztesei a szegények, mutatott rá Péterfalvi, megjegyezve, hogy az emberi méltóság magában foglalja legalább a fedélhez, az éjjeli menedékhez való jogot.

„Még egyszer utalnék arra, hogy a válság legnagyobb vesztesei mindig a társadalom legszegényebb rétegei, szerintem az emberi méltósághoz fűződő jog magában foglalná legalább a fedélhez való jogot, legalább egy éjszakai szálláshoz való jogot, és tudom, hogy az Alkotmánybíróság, ombudsmani beadványra, azt kimondta, hogy nem illeti meg az állampolgárokat a lakáshoz való jog. De vajon az emberi méltósághoz fűződő jog egy fedelet, egy éjszakai menhelyet se indokolna? Az én felfogásom szerint mindenképpen. Hiszen ezek a személyek a legelesettebbek, legszegényebbek, de az érdekérvényesítés lehetősége is őket illeti meg a legkevésbé. Nem nagyon van módjuk az érdekérvényesítésre. Így tehát én jogvédőként, azt tartom a legnagyobb feladatnak és erre buzdítok mindenkit, hogy akár panaszra, aki persze olyan területen dolgozik, az nyilván panaszbeadvány híján is hivatalból gondoljon azokra, akik nem tudják a hangjukat hallatni. Ezek az esetek legalább annyira fontosak, mint amikor más ügyben talán nagyobb volumenű ügynek tűnő kérdéseknél foglalunk állást vagy szólalunk meg.”

A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság elnöke zárógondolatában a konferenciát megelőző napon, december 10-én, az *alapvető jogok biztosának hivatalában* felavatott Janusz Korczak-emléktáblára hívta fel a megjelentek figyelmét, ezzel is tisztelve a gyermekorvos, pedagógus, a gyermeki jogok úttörőjének emléke előtt, aki 1942-ben az általa vezetett árvaházból elszállított gyermekeket nem magukra hagyva, önként választotta a treblinkai haláltábor.

„Hogy ne mélyponttal, hanem fényponttal zárjam a gondolataimat, én fénypontnak tartom azt, hogy tegnap az országgyűlési Alapvető Jogok Biztosának Hivatalában Janusz Korczak – aki 200 gyerekekkel ment a halálba – emléktábláját avatták fel, az elesettekre, a leginkább érdekérvényesítésükre képtelen személyekre gondolva. ...

Azt gondolom, hogy a mások jogainak, mások képviselésének felvállalása mindannyiunk számára fontos.”

Kádár András Kristóf, a Magyar Helsinki Bizottság társelnöke jelezte: a 2006-os őszi eseményeket tartja az elmúlt húsz év egyik legsúlyosabb emberi jogi mélypontjának. Kifejtette, az eseményekkel kapcsolatban két párhuzamos narratíva létezik, ezek gyakorlatilag sehol nem érintkeznek. A jogvédő szerint az események felidézése során a jobboldal csak a békés tüntetőkre emlékszik, hajlamos elfelejteni a randalírozókat és a közel 200 rendőri sérültet. A baloldaliak pedig nem értik, hogy mi a gond az azonosító nélkül fellépő rendőrökkel, a Fidesz gyűlésének vége után másodpercekkel elrendelt lovasrohammal, illetve azzal, ha a rendőrök által bántalmazott képviselők képviselőtársa gúnyolódik.

„Az egyik mélypont szükségyszerűen 2006 ősze. Azt gondolom, hogy emberi jogi szempontból a 2006 őszi események jelentették ennek a modernkori magyar államnak az egyik legproblematikusabb időszakát. Két narratíva fut egymással párhuzamosan, és úgy tűnik, hogy ezek a narratívák nem fognak összeérni, én egyiket sem tartom teljesen objektívnek. A jobboldalon nem emlékeznek a randalírozókra, békés tüntetőkről hallunk. A baloldalon nem értik mi a probléma azzal, hogy a Fidesz nagy látszámú tüntetése után néhány másodperccel lovasrohamot rendeltek el. Jobboldalon nem emlékeznek arra a tankra, ami megindult a rendőrök felé, a baloldalon nem emlékeznek arra, hogy parancsnoki utasításra nem volt azonosítószám a rendőrökön. A jobboldalon nem hallunk a közel 200 megsebesült rendőréről, akik valószínűleg nem egymást lötték és verték meg. A baloldalon nem értik, mi a probléma azzal, hogyha az egyik országgyűlési képviselő a kórházból frissen kijövő képviselőtársán ironizál.”

A Magyar Helsinki Bizottság társelnöke elmondta, álláspontja szerint a két narratíva közül egyik sincs összhangban a tényleges történésekkel, de azokhoz a jobboldali van közelebb, különös tekintettel arra, hogy a polgár és a hatalom viszonyában a nagyobb felelősség mindig az utóbbié, és ez különösen igaz a rendőrségre, amely az állami erőszakmonopólium letéteményese. Ráadásul az akkori kormánypártok azzal, hogy nem tettek lépéseket a felelősök felkutatásáért és megbüntetéséért, sőt a budapesti rendőrfőkapitányt ki is tüntették, magukra égették a jogsértések bélyegét.

„Ez a két narratíva nem tudom, mikor fog összeérni, magam azt gondolom, hogy a jobboldali narratíva azért valamivel közelebb van az objektív igazsághoz, ha beszélhetünk ilyenről, mert az állampolgár és az állam viszonyában mindig az államé a nagyobb felelősség, különösen akkor, ha arról a szervezetről van szó, amelyik a legitim erőszak alkalmazásának a monopóliumával bír. Azt gondolom, hogy az az intenzitás, amellyel a rendőri túlkapások az azokat elszenvedők legalapvetőbb jogait sértették – a testi épséghez, az integritáshoz, a személyi szabadsághoz fűződő

jogot –, a 2006-os eseménysort a jogvédelem szempontjából abszolút az elmúlt 20 év egyik legfontosabb mélypontjává teszi, és az akkor kormányzó baloldali pártok azzal, hogy semmit nem tettek az események kivizsgálása érdekében, azzal, hogy kitüntették azokat a rendőröket, akik magas szinten részt vettek ezeknek az eseményeknek a kezelésében, végérvényesen magukra égették a jogsértések bélyegét, és mindaddig, ameddig ezzel nem néznek szembe, nagyon nehéz lesz számukra emberi jogi problémákat számon kérni.”

Emberi jogi szempontból szintén jelentős – bár nehezebben megfogható és átérzhető – mélypontnak tartja Kádár András Kristóf az emberi jogok védelmére létrehozott intézményeknek az utóbbi két évben tapasztalható leépülését.

„A másik mélypont az egy sokkal nehezebben megfogható, sokkal absztraktabb probléma. Nyilván éppen ezért nehezebb is átérzeni azt, hogy itt igazán mekkora a tét. A demokratikus fékek és ellensúlyok rendszerének meggyengítéséről beszéltek” – fogalmazott előadásában a jogvédő.

Példaként az Alkotmánybíróságot hozta fel, amelyet véleménye szerint a jelenlegi kormánykoalíció több módon meggyengített, így például amikor az Alkotmánybíróság a 98 százalékos adóra vonatkozó szabályozást alkotmányellenesnek minősítette, a kormánypártok a döntés tiszteletben tartása helyett jelentősen korlátozták a testület hatáskörét az ilyen jellegű jogszabályok vizsgálatát illetően, majd a korábban megsemmisítettel gyakorlatilag megegyező szabályozást fogadtak el.

Szintén az Alkotmánybíróság által gyakorolt kontroll kiüresítésének tartja azokat az eseteket, amikor korábban alkotmányellenesnek ítélt szabályozást azért emeltek az Alkotmányba, illetve az Alaptörvénybe, hogy az Alkotmánybíróság a továbbiakban ne vonhassa vizsgálata körébe – példaként az ügyészség azon jogosítványát említette, amelynek értelmében nem csak a törvény által meghatározott bíróság előtt emelhet vádat. Ez a szabály kevesebb mint két héttel azután került az Alaptörvény átmeneti rendelkezéseibe, hogy az Alkotmánybíróság a büntetőeljárás törvény azonos tartalmú normáját az Alkotmányba és nemzetközi szerződésbe ütközés okán megsemmisítette.

A Magyar Helsinki Bizottság társelnöke az alkotmánybírók kiválasztási szabályainak megváltoztatását is kritikával illette. Mint mondta, a korábbi konszenzus-kényszer hiánya oda vezetett, hogy például olyan jogászt választott a jelenlegi Országgyűlés alkotmánybírónak, aki arra tett javaslatot, hogy bizonyos etnikai kisebbség vonatkozásában fel lehessen függeszteni az egyenlő bánásmódról szóló törvény alkalmazását (azaz például egy üzlettulajdonos jogszerűen zárhatja ki a romákat a szolgáltatásból), ha a helyi közvélekedés szerint a bűnelkövetők nagy számban kerülnek ki ezen kisebbség tagjai közül.

„A problémám ezzel kapcsolatban is az, hogy az alkotmánybírák jelölése, megválasztásának folyamata kiiktatta azt a fajta konszenzuskényszert, ami korábban megvolt. Szerintem ez nem válik a rendszer előnyére... Tudnék beszélni számos, más intézményeket érintő problémáról. Ezt az egyet gondoltam fontosnak, azért, mert az Alkotmánybíróság szerepe kiemelten jelentős abban, hogy a végrehajtó hatalom, illetve a törvényhozás gátját jelentse olyankor, amikor valami alapjogi, emberjogi szempontból esetleg nem megfelelő intézkedést, lépést terveznek vagy már meg is tették.”

Kádár András Kristóf emlékeztetett arra, hogy az állami jogvédő szervek politikai akarat nélkül nem tudják ellátni feladataikat. Hozzátette, a politikai akarat gyakran attól függően változik, hogy az adott politikai erő éppen kormányon vagy ellenzékben van, és jelezte: ha a jelenlegi kormánykoalíció kétharmados többsége birtokában nem tanúsít nagyvonalúságot egyfajta minimális alapjogi konszenzus megteremtése érdekében, ha e tekintetben nem úgy cselekszik, ahogy ellenzéki helyzetben maga is elvárná a kormányoldaltól, történelmi lehetőséget szalaszt el az ország.

„A politika szerepe azért fontos, mert politikai akarat nélkül azok az állami szervek, amelyeknek a feladata a jogvédelem, nem fogják tudni a funkciójukat megfelelően ellátni. A 2006-os események kapcsán írtam annak idején egy rövid publicisztikát »Nem minden relatív« címmel és azt gondolom, a mai üzenetem is ez, nem relatív ez a kérdés, nem függhet attól a megítélése, hogy valaki éppen kormányon van, vagy éppen ellenzékben. A tapasztalat az, hogy az emberi jogok ellenzékben válnak fontossá a politika számára, mivel az éppen aktuális kormányzattal szembeni jogokat, tehát az államhatalommal szembeni jogokat jelentenek.”

Juhász Imre, a Független Rendészeti Panasztestület elnöke elsőként a Kádár András Kristóf által mondottakra reagálva elmondta, hogy véleménye szerint az előadó meglehetősen szelektív módon értelmezi az alkotmányos jogszabályi változásokat, illetve az Alkotmánybíróság hatáskörét, mivel pl. megfeledezett a tényleges alkotmányjogi panaszról, ami a bírósági ítéletek emberi jogi szempontú felülvizsgálatának lehetőségét teremtette meg és egyértelműen jogkiterjesztésként értelmezhető. Így nemcsak az alapul fekvő jogszabály, hanem annak konkrét bíróság általi alkalmazása is támadható, és az Alkotmánybíróság az alkotmánysértő bírói döntést megsemmisíti.

Juhász Imre, a Független Rendészeti Panasztestület elnöke beszédében felidézte a jogállamiság helyzetét az elmúlt 22 évben, kitérve az egyes időszakok meghatározó emberi jogi kérdéseire. Mint mondta, a szocializmus bukását követően mélypontok és örömteli csúcspontok sűrűn váltották egymást az emberi jogok szempontjából is. Az első ilyen csúcsot a *köztársaság 1989. október 23-ai kikiáltása*, az ezzel

párhuzamosan megvalósuló alkotmánymódosítás és még inkább 1990 tavasza, az első szabad választások jelentették.

„Az átszabott Alkotmányban büszkén listázva ott álltak lerögzítve az ember jogai. A megszálló erők lassan elhagyták az országot, megszűnt a KGST és a Varsói Szerződés. Ennyi alkotó energia a II. világháború, vagy 1956 októberének néhány mámoros napja óta nem szabadult fel az országban” – emlékeztetett beszédében Juhász Imre.

Az egy évvel későbbi 1990-es taxisblokádot követően már számos jogsértés maradt következmények nélkül. Ez pedig az egyik legfontosabb emberi jogot, a jogbiztonsághoz való jogot sebezte meg, és aláásta az épp csak felálló demokratikus intézményrendszerbe vetett hitet, a jogállam iránti bizalmat, mutatott rá az FRP elnöke.

Juhász Imre kitért a szociálliberális koalíció 1994-es győzelmét követő időszakra, amikor alapvető problémák jelentkeztek a rendőrség gyülekezési joggal kapcsolatos gyakorlatában. A gyülekezési jog és a vele együtt érvényesülő véleménynyilvánítási szabadság jogállami követelményeknek megfelelő kiteljesítése egyre többször szenvedett csorbát. A polgárbarátnak nevezett rendőrség sorozatosan oszlatott fel jogellenesen tüntetéseket. Az FRP elnöke többek között megemlítette Kuncze Gábor SZDSZ-es belügyminiszter idején a Mezőgazdasági Termelők Érdekvédelmi Szövetségének „a hazai föld védelmében” meghirdetett budapesti tüntetését, amelynek a nagyszámban kivonuló rendőrség kemény fellépése vetett véget. Hozzátette: a rendszerváltást követő első tüntetést, amelyet egyetlen parlamenti párt sem támogatott, és amelyet eredetileg gépjárművek és mezőgazdasági munkagépek bevonásával forgalomlassító megmozdulásnak terveztek a szervezők, hatóságilag oszlatták fel.

A tervezett budapesti megmozdulást a közlekedés rendjének aránytalan sérelmére hivatkozva a rendőrség nem engedélyezte, a tiltást a bíróság pedig helyben hagyta. Ennek ellenére mintegy ötszáz ember gyűlt össze az Andrassy úton, hogy gyalogosan tiltakozzon a kormány földtörvénytervezete ellen. A rendőrség durva tömegoszlatást alkalmazott az Andrassy úton sétálókkal szemben, majd a Parlament előtt folytatódó megmozdulás résztvevői közül 26 személyt állított elő. Köztük G. Nagyné Maczó Ágnes, a tüntetés szervezőjét és Zacsek Gyula egykori MDF-es képviselőt, mindkettőjüket a gyülekezési joggal való visszaéléssel vádolták meg, emlékeztetett az előadó. A rendőrség megbilincselte és őrizetbe vette Pongráz Gergelyt, az 56-os Magyarok Világszövetsége elnökét is, akinek az ügyét Zacsekével együtt az Ügyészségi Nyomozóhivatal vette át – tette hozzá.

Ezzel egy időben vidéken a megmozdulás három szervezőjét állítottak elő, köztük a METÉSZ Csongrád megyei elnökét, Thirring Ákost, akit gyorsított szabálysértési eljárásban a közlekedési szabályok megsértése címén ötezer forintos bírság-

gal sújtottak. Kuncze Gábor belügyminiszter azonban jogszerűnek és szabályosnak ítélte a rendőrök fellépését, és cáfolta, hogy az intézkedés során gumibotot használtak volna, mondta Juhász Imre.

A 2002-es választások után felgyorsulni látszottak a hasonló események, a tüntetőkkel szembeni hatalmi jogsértések közül az előadó többek között a 2002. július 4-i Erzsébet hídi és Kossuth téri tüntetéseket, 2003. április 7-én a Hősök terén felszólaló Kocsis Imre esetét, valamint a Lelkiismeret '88 Csoport 2003. december 1-jei gesztenyés kertti tiltakozó megmozdulását említette meg.

Az utóbbival kapcsolatban az előadó elmondta: a Lelkiismeret '88 csoport Medgyessy Péter és a román kormányfő egy évvel korábbi, nemzeti érzületet sértő koccintása miatt, tiltakozásuk kifejezéséül tüntetést kívántak tartani 2003. december 1-jén a budai Gesztenyés kertben. A szervezők a helyszínről Medgyessy Péter akkori miniszterelnök házához vonultak volna.

Az első, 2003. november 24-i bejelentés szerinti tüntetést a rendőrség – a bíróság által is megerősített módon – megtiltotta a közlekedési rend aránytalan sérelmére hivatkozással. A Lelkiismeret '88 csoport 2003. november 28-án újabb három tüntetésre vonatkozó bejelentést tett, amelyeket a BRFK határozatokkal nem tiltott be, ezért az ezek a rendezvények akadálytalanul megtarthatóak lettek volna. Ennek ellenére a rendőrség hatalmas erővel vonult fel és erőszakosan feloszlatta a tüntetést. A rendőrség 51 előállított emberrel szemben rendzavarás szabálysértése miatt szabálysértési eljárásokat kezdeményezett. Kocsis Imrét, a Lelkiismeret '88 csoport elnökét pedig háromnapos őrizet után figyelmeztetésben részesítették és egyben gyülekezési joggal való visszaélés miatt is szabálysértési eljárás alá vonták, továbbá a rendőrségi szakban nem jogerősen 80 ezer forint pénzbírsággal sújtották.

Az ezt követő jogi csata viszont a jogvédők számára hozott sikereket. Mint ahogyan azt a Nemzeti Jogvédő Alapítvány esettanulmánya is leírta, a gyülekezési törvény adta jogánál fogva Kocsis Imre mint a feloszlalt tüntetés egyik résztvevője pert indított a BRFK ellen a tüntetés jogellenes feloszlátásának megállapítására. Erre a perre tekintettel az összes megindult szabálysértési eljárást a bíróságok felfüggesztették. A rendőrség feloszlátási akciója keretében előállított további 50 személlyel szemben a Budai Központi Kerületi Bíróság a rendzavarás miatt indult szabálysértési eljárásokat azonban kivétel nélkül megszüntette 2005 őszén, szabálysértés hiányában.

2005. december 1-jei hatállyal Kocsis Imre szabálysértési felelősségre vonhatósága a kétéves elévülési idő lejárta miatt megszűnt a feloszlalt tüntetés kapcsán az ellene gyülekezési joggal való visszaélés szabálysértése miatt indult szabálysértési eljárásban. A lefoglalt zászlók és transzparenszek visszajárnak, az eljárás megszüntetésének van helye.

A Pesti Központi Kerületi Bíróság 2004. június 9-én meghozott elsőfokú ítéletében jogellenesnek nyilvánította a Lelkiismeret '88 csoport által 2003. december 1-jén, a budapesti Gesztenyészkertben tartott tüntetés rendőri felosztatását. A BRFK fellebbezése eredményeképpen a másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet hatásköri hiba miatt hatályon kívül helyezte és új eljárást rendelt el a Fővárosi Bíróság előtt.

Ebben a perben a 2005. december 9-én megszületett ítélet immár jogerősen megállapította, hogy a 2003. november 28-án bejelentett, 2003. december 1. napján Budapesten, a XII. kerületi BAH-csomópont – Gesztenyészkert – Jagelló út – Stromfeld Aurél út – Medgyessy-ház útvonalra tervezett rendezvényt a BRFK jogellenesen oszlatta fel. A bíróság kötelezte a rendőrséget 125 ezer forint perköltség megfizetésére. A Lelkiismeret '88 csoport vezetője keresetének teljes egészében helyt adó ítélet indoklásában a bíróság kimondta, hogy a BRFK többszörösen a gyülekezési törvénybe ütköző módon járt el. *A bíróság megállapította, hogy nem veszélyeztette a rendezvény békés jellegét az, hogy a tüntetés résztvevői „markáns és határozott” véleményt fogalmaztak meg a rendőrökkel és az akkori kormánnyal kapcsolatban, a hangos politikai véleménynyilvánítás a tüntetések természetéhez hozzátartozik.* Az indokolás szerint ugyan az intézkedő rendőrökkel kapcsolatos véleménynyilvánítás nem szerencsés, de még ez sem felosztatási ok. A résztvevők erőszakosságára utaló jeleket a rendőrség nem tudott bizonyítani, de ilyen nem is volt. A jogellenesen felosztatott tüntetés rendőri intézkedés alá vont résztvevőit jogellenesen fosztották meg személyes szabadságuktól, illetve gátolták meg abban, hogy az Alkotmány és az Európai Emberi Jogi Egyezmény által garantált gyülekezési jogukat gyakorolhassák. Emiatt személyhez fűződő jogaikat megsértette a rendőrség, ezért nem vagyoni kártérítés illeti őket. A polgári demokrácia egyik legfontosabb alapjoga, a gyülekezési jog témakörében iránymutató jellegű döntés született, amely nagyon komoly kihatással lehet a rendőrségi gyakorlatra.

Juhász Imre az előtte felszólalókhöz hasonlóan az alapvető emberi jogok megsértésének abszolút mélypontjaként a 2006-os őszi eseményeket emelte ki, amelyek során a rendőrség szakmaiatlan eljárásainak következtében több ezer ember alapvető jogai sérültek meg, illetve több százan szenvedtek súlyos sérüléseket. Mint mondta, a magyar rendőrség nem tudott megfelelni minden tekintetben a gyülekezési jog érvényesülésének biztosítását garanciákkal előíró jogszabályi előírásoknak és a jogállami elvárásoknak, de igyekezett megfelelni a nagyon is konkrét kormányzati elvárásoknak. *„És ma már ott tartunk, hogy mai pártalelnökök politikai elemzői köntösben erkölcsi skrupulusok nélkül magyarázzák a bizonyítványt a mai kormánypártra tolvaj felelősséget, megkérdőjelezve jogerős bírósági ítéleteket”* – fogalmazott Juhász Imre.

Az FRP elnöke hozzátette: „2006-ot követően már lassú javulás tapasztalható, ha nem is globálisan, de a rendőri intézkedések generálta magyarországi világban mindenképp. Ehhez hozzájárult 2010 nyarától az új országos rendőrfőkapitány, és az újjászerveződő rendőrség minden becsületes tagja. Az FRP házatájáról véve összehasonlítható adatokat kimutatható, hogy bár szignifikáns változás a sérelmet szenvedett emberi jogok számában nincs, de átstrukturálódásuk – véleményem szerint – pozitív irányba mutat.

A továbbiakban az elnök az új Alaptörvényre hívta fel a hallgatóság figyelmét, amely hatályos jogszabályként, kiemelt helyen szerepelteti az emberi jogokat. Juhász Imre beszélt a fogalmak – mint a diszkrimináció és az igazságosság – felhívásának folyamatáról, és emlékeztetett a megoldást is kínáló jogvédő tevékenység szükségességére.

„A jogvédő tevékenység pedig csak akkor hiteles, ha megoldást is kínál. És akkor nem lehet csak egy szempont. Az emberi jogok világa hosszú távon nem tűri a kettős beszédet. És az igazi vesztesek az emberi jogaikban megaláztatottak lesznek. Mert ne feledjük, a csendes többségnek is vannak emberi jogai” – fogalmazott zárszavában Juhász Imre.

Gulyás Gergely, a Fidesz frakcióvezető-helyettese előadásában reflektálva Kádár András Kristóf szavaira, visszautasította, hogy a Fidesz mentegette volna 2006 őszén a randalírozókat. Mint mondta, nem lehet összehasonlítani és egy lapon említeni a példátlan hatósági fellépést azzal, hogy néhányan megdobálták a rendőröket.

„Szeretném mindenkinek a figyelmét felhívni arra, hogy a MTV-székház ostromát követő napon, az akkor meglévő, nyilván soha korábban nem tapasztalható politikai ellentétek ellenére a két ellenzéki frakció, hogyha ideértem az MDF-et, akkor három a két kormánypárti frakcióval együtt fogadott el nyilatkozatot az erőszak ellen, tehát az őszödi hazugságbeszéd után” – mondta Gulyás Gergely.

A Fidesz frakcióvezető-helyettese beszélt a romák helyzetéről is, kiemelve, hogy az emberi jogok emlegetése nem hozza meg élethelyzetük javulását, csak ha az munkahelyteremtéssel, felzárkóztatási és képzési programokkal párosul.

A meghívott előadók felszólalásait kerekasztal-beszélgetés követte Gulyás Gergely, a Fidesz frakcióvezető-helyettese, **Gaudi-Nagy Tamás**, a Nemzeti Jogvédő Szolgálat képviselője és **Schiffer András**, az LMP országgyűlési képviselőcsoportjának vezetője részvételével.

A felszólalásokat követő vitában szóba került a jobbikos Gyöngyösi Márton parlamenti felszólalása is, amellyel kapcsolatban Schiffer András, az LMP frakcióvezetője hozzászólásában szembesítette a Nemzeti Jogvédő Szolgálat képviselőjében jelen lévő dr. Gaudi-Nagy Tamást parlamenti képviselőtársa felszólalásával, miszerint

nem lehet egyszerre a 2006-os jogsértések ellen kiállni és közben csöndben tűrni, hogy a jobbkios Gyöngyösi Márton zsidókról akar listát készíteni.

Gaudi-Nagy Tamás válaszában emlékeztette az LMP frakcióvezetőjét, hogy az általa említett esett politikai ügy, amiért már többször elnézést kértek. A jogvédő hozzátette: szerinte akkor van helye a jogvédelemnek, ha jogsérelem történik.

A jobbkios képviselő elmondta, hogy szerinte sem elfogadható az emberek származási alapon való listázása, de fontos, hogy tabutémákról, így a kettős állampolgárok okozta nemzetbiztonsági kockázatról vagy az izraeli felvásárlásról lehessen beszélni.

A konferencia a kerekasztal-beszélgetést követő hallgatói kérdések megválaszolásával zárult.